माणिकचन्द्र दि० जैन ग्रन्थमाला ग्रन्थांक ५६

श्री-पण्डिताचार्य-विरचितः

गीतवीतरागप्रबन्धः

सम्पादक

डॉ. आ. ने उपाध्ये, एम ए , डी लिट्.

प्राध्यापक, जैनविद्या और प्राकृत,

मेमर विश्वविद्यालय, मेसूर

प्रकाशक

भारतीय ज्ञानपीठ

माणिकचन्द्र दि. जैन ग्रन्थमाला
ग्रन्थमाला सम्पादक
डॉ हीरालाल जैन व डॉ आ ने उपाध्ये

प्रकाशक
भारतीय ज्ञानपीठ
प्रधान कार्यालय
बी/४५–४७, कनॉट प्लेस, नयी दिल्ली–१
प्रकाशन कार्यालय
दुर्गाकुण्ड मार्ग, वाराणसी–५

प्रथम सस्करण
वीर निर्वाण सवत् २४९८
विक्रम सवत् २०२९
सन् १९७२
मूल्य तीन रुपये

मुद्रक
सन्मति मुद्रणालय
वाराणसी

MĀNIKCHANDRA D. JAINA GRANTHAMĀLĀ : N. 53

GĪTAVĪTARĀGAPRABANDHAH

of

PANḌITĀCĀRYA

Edited by

Dr. A N. Upadhye, M A , D. LITT
Professor of Jainology and Prākrits
University of Mysore, Mysore

Published by

BHĀRATĪYA JÑĀNAPĪTHA

GENERAL EDITORIAL

As I look back on our associations over the last thirtyfive years, I can see how my friend and colleague, Dr A N Upadhye, now Professor of Jainology and Prākrits in the University of Mysore, is inspired by one academic objective, namely, to bring to light unpublished works in Sanskrit, Prākrit and Apabhraṁśa and put them and their authors, by his studies, in their proper perspective in our literature He was associated with me in the publication of Dhavalā, and later, both of us brought out the editions of the Tiloyapaṇṇatti, Parts I & II (Sholapur 1943 & 1951) and Jambūdīva-paṇṇatti-saṃgaho (Sholapur 1957) He has a number of such publications to his credit, to mention some Varāṅgacarita of Jaṭā-Simhanandi (Bombay 1938), Kamsavaho and Usāṇiruddhaṃ of Rāma Pāṇivāda (Bombay 1940-41), Bṛhat-Kathākośa of Hariṣeṇa (Bombay 1943), Candralekhā of Rudradāsa (Bombay 1945), Līlāvaī of Kutūhala (Bombay 1949), Ānandasundarī of Ghanaśyāma (Delhi 1955), Kuvalayamālā of Uddyotana Parts I II (Bombay 1959 and 1970), Vilāsavaī kahā (partly, Kolhapur 1970), etc

I had lent Dr Upadhye my transcript of the Gīta-Vītarāga as early as 1939, and whenever we met, we discussed about its publication When I read the summary of it given by him in his paper published in the Journal of Shivaji University, Kolhapur, I wondered at the rich biography of Vṛsabhanātha the poem contained I

urged Dr Upadhye to bring out an edition of it without waiting any more for the discovery of a Sanskrit Commentary Here it is now with an exhaustive Introduction so usual with his editions The date of the author is more precisely fixed, and the detailed analysis of the contents given by him is very helpful to understand this Prabandha.

The Gīta-Vītarāga is a worthy addition to the Mānikachandra D J Granthamālā in which the late Pt Nathuram Premi brought to light so many unpublished works

We are grateful to Shriman Shanti Prasadaji Jain and to his enlightened wife Smt Ramaji for so generously patronising this Granthamālā It is both an opportunity and a challenge to all earnest workers in the field of Jaina literature Many small and big works in Sanskrit, Prākrit and Apabhramśa still lie neglected in Jaina Bhaṇḍāras, and we earnestly appeal to our scholars to edit them and present them in a neat form this is a duty which we owe to our Ācāryas who have left for us a great heritage in our literature

I thank Dr A N Upadhye for giving us a neat edition of the Gīta Vītarāga which really enriches this Series

It will give me immense pleasure if at least some of these songs are set to music and go on record for the benefit of the faithful listeners To be an expert in music is rare but desire for music is universal

Balaghat ·
10th July, 1972

—*H L Jain*

PREFACE

As a student of Sanskrit Hons , at my B A (1928), I was well acquainted with the Gīta Govinda of Jayadeva When the manuscript of the Gīta-Vītarāga (GV) belonging to my uncle, described as S below, fell in my hands, I felt much interested in it, but it contained only the bare text, without any commentary to explain it Anyway my desire to study it continued In 1938, I received a transcript of GV from Mysore through the good offices of my friend Shri N Anantarangacharya When Dr Hira lalji Jain noticed my interest in it, he gave me his copy, in 1939 A little later, I borrowed the Arrah manuscript of GV with the Kannaḍa Commentary I wanted to see, if I get a Sanskrit Commentary of GV anywhere

A good edition of the GV was weighing on my mind I placed all my material at the disposal of two of my friends, but they did not show much interest in it Somehow, this material was kept aside by me for many years, due to other pre-occupations Later, I contributed a paper "The Gītavītarāga of Paṇḍitācārya" to the Journal of the Shivaji University, Kolhapur, 1969 At last, without waiting any more for getting a Sanskrit Commentary, I decided to edit the text myself, using the material which I had in my hands

The Introduction describes the manuscript material and gives available details about Paṇḍitācārya, the author, who wrote it at Śravaṇa Belagola, in *c* 1400

A D The contents of the Prabandhas are analysed in details, and the Ādipurāṇa of Jinasena is shown to be the main source for them The Gita-Govinda of Jayadeva has served as a model for the GV, both of them are compared and contrasted The metres used in this poem are duly tabulated

This edtion has its limitations It is hoped that some expert in Saṅgīta will study the Astakas and shed light on their metrical and stylistic qualities

My thanks are due to all those who lent me the material and allowed me to keep the same with me for nearly thirty years The credit of getting this work edited by me has to go to my colleague Dr Hiralalji Jain, who was keen that it should be published as early as possible

I record my sincere gratitudes to Shriman Shanti Prasadaji Jain and to Shrimati Ramaji for their patronage to the Manikachandra D Jaina Granthamālā, in which the unpublished works in Sanskrit, Prākrit, Apabhramśa, etc , are seeing the light of day and thus their authors are being rescued from oblivion

Panditācārya completed the GV in Śravaṇa Belagola (Mysore), and it is a happy coincidence that I am completing this edition in Mysore on the quiet and inspiring campus of the University of Mysore, so significantly called "Manasa Gangotri"

"कर्मण्येवाधिकारस्ते"

Mysore 6
July 3, 1972 —*A N Upadhye*

विषयानुक्रमः

INTRODUCTION

1 Mss Material

The Jinaratnakośa[1] has noted a number of Mss of the Gītavītarāga (GV), also called Jināṣṭapadī, from Arrah, Humch, Poona, Mysore and Belgol A Ms containing a Kannaḍa commentary is reported from Moodbidri[2] For the present edition the following Mss are used

A A paper Ms (folios 124,21 5 by 15 5 cms) in Kannaḍa characters from Arrah It gives its title as Gītavītarāga-prabandha The text is accompanied by a Kannaḍa commentary The concluding colophon is given at the end, in this edition In the same Ms is included, at the end, the bare text of GV written in a different hand (folios 26) The concluding colophon is the same, but it opens thus

श्रीकेसापुरदपार्श्वजिनेन्द्राय नम

This Kesāpura is a part of Kolhapur Obviously this Ms is copied in Kolhapur

S A paper Ms (folios 41-71, stitched at the left hand and) containing only the text and written in Kannaḍa characters It belongs to the collection of my uncle, the late Babaji Upadhye of Sadalga (Dt Belgaum)

---

1) H D Velankar Jinaratnakośa, BORI, Poona 1944

2) K B Shastri Kannaḍa-prāntiya Tāḍa-patriya Granthasūci, p 252, Banaras 1948

It has only 24 Prabandhas It is dated Śaka 1801 (+78), i e, A D 1879

M A Devanāgarī transcript of the text of GV from a palm-leaf Ms (dated Śaka 1680, i e, A D 1758), No 2721, from the Oriental Library, Mysore It records some variant readings noted perhaps from another Ms there, No 1025 This transcript was sent to me in 1938 by my friend Shri N Anantarangachar, M A, Mysore It has an opening Mangala verse like this

वन्दित्वा श्रीवृषभाधीश वृषभ वृषभध्वजम् ।
सद्गीतवीतरागाख्यग्रन्थव्याख्या प्रचक्ष्महे ॥

Its concluding colophon runs thus

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ (प्रणीत) गीत-वीतरागाभिधानाष्टपदीव्याख्यान समाप्तम् ।

This possibly indicates that originally the text is copied out from a Ms containing a Sanskrit commentary

Then the copyist gives some details about himself thus

स्वस्ति श्रीविजयाभ्युदयशालिवाहनशकवर्ष १६७० एतत्सख्यात-परिमितश्रीबहुधान्यसवत्सरज्येष्ठबहुळ २ गुरुवारे श्री-हासन-पुरे सकल-दुरितहर-श्रीपार्श्वनाथ-जिननिकटे श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्य-प्रणीतश्रीगीतवीतरागाभिधानप्रबन्ध परितोषेण श्रीबण्डिगेरे गवुडर मग नागण्णन पुस्तकक्के भद्र भूयात् ।

Lately I was able to inspect personally both the palm leaf Mss from Mysore (Nos 1025 and 2721) referred to under M Some details may be noted here The Ms No 1025 is a bundle of palm leaves of different sizes It contains works like the Aṣṭapadī, i e, Gīta-

vītarāga, Ratnamañjūsa (Chandoviciti ?), Purusārtha-siddhyupāya, Ratnakarandaka, Śāstrasārasamuccaya, Vimśatiprarūpaṇa, Tribhaṅgīsaṃgraha. The first 19 folios (19th folio is broken at the left end) cover the Aṣṭapadī, written in old-Kannaḍa script It contains only the text, but still begins with the verse *vanditvā* etc It is incomplete ending with *dīpaiś ca dhūpaiś ca* (XXV 2) Folios after 19 are missing The colophon of XXIV on the last page agrees with that of the printed text with minor orthographical differences

The Ms No 2721 is smaller in length Its first 102 folios are covered by the Gītavītarāga and the subsequent ones have the Jñānacandra-saṭpadī It is written in Old-Kannaḍa script It has the same Maṅgala verse and the concluding colophons, as reproduced under M above It contains a Kannaḍa commentary along with the text . the opening Maṅgala verse, however, is in Sanskrit On the whole, in the Kannaḍa explanations, this commentary agrees with that in the Arrah Ms used by me There are some differences at the end It gives, unlike the Arrah Ms , the meaning of the verse *svasti śrī-Beḷa-guḷa* etc (XXV 15) It gives the usual colophon at the end of the work *iti śrīmad abhinava* etc It does not give the colophon *iti śrīmadrāyarāja* etc found in the Arrah Ms I could not detect any name of the author of the Kannaḍa commentary here

H A Devanāgarī transcript of the text from a Ms in Jaipur (No 11, Bāṅkivāloka Mandira) so kindly placed at my disposal by my friend Dr H L Jain, Jabalpur

B A printed edition of the text **with** Bhāvārtha in Kannaḍa brought out by D Padmanabha **Sharma**, published by H C Nagaraj, Bangalore 1965 **The Sanskrit** text is rather indifferently printed in Kannaḍa script

2 Text-Constitution

The text of GV, in this edition, is carefully constituted after studying the Mss material described above All these Mss bristle with scribal errors and slips which are ignored Sometime the Voc *deva* etc are written as *devā*, in the Kannaḍa Mss *ḷ* is usually written for *l*, distinction between cerebral *ṇ* and dental *n* is not maintained, in some cases long and short vowels are not clearly marked out, and the sibilants *ś*, *ṣ* and *s* are not always distinguished There are minor differences in the colophons All the Mss do not give the Rāga etc. of the Aṣṭapadī H simply writes *rāgah*, A, M and S some time mention it, B gives it but often differs from the rest One cannot say what Rāga the author himself gave for a certain Aṣṭapadī, these readings, therefore, have been relegated to the foot-notes Then a few important variants are given The text and the Kannada commentary in A have different readings This is rather strange Some of them are noted At the close of some chapters there are salutations to some Tīrthakara etc They are ignored, because they are not found in all the sources

The readings of Aṣṭapadīs have presented a special difficulty to the Editor who is not sure of their metrical patterns and who is quite ignorant about Rāgas His text of the Aṣṭpadīs should be treated as tentative

The foot-notes, besides presenting some various readings, give also a few synonyms of out-of-the-way words, and these are based on the Kannaḍa commentary in Ms A This commentary has helped the Editor to fix the text more definitely in the light of the interpretations offered by it Still the Editor has some doubts about the readings here and there He earnestly hopes that other scholars will offer their suggestions, especially on the Aṣṭapadīs

3 Commentaries on the GV

It is quite likely that a few commentaries were written on the GV

i) The Jinaratnakośa notes a Tīkā by another Cārukīrti (taking the name of the author himself as Cārukīrti)

ii) The transcript of the Mysore Ms , M above, has an opening verse which belongs possibly to a Sanskrit commentary, because it is composed in Sanskrit This is further confirmed by its colophon (see under M above) which is in Sanskrit and specifically mentions *vyākhyānam*

iii) The Arrah Ms , A above, used by me contains a Kannaḍa commentary It does not specify the name of its author Its opening Maṅgala is in Sanskrit, and it closely resembles the one found at the beginning of M It seems that a Kannaḍa commentary too could have a Maṅgala in Sanskrit, this is true of Bommarasayya's Kannaḍa commentary (see below) also, because the details about Bommarasa etc are couched in Sanskrit verses This commentary gives a word for-word explana-

tion in Kannaḍa which is quite helpful in understanding the text

iv) Shri D Padmanabha Sharma refers (in the Introduction to his edition, see B above) to a Kannaḍa commentary written by Bommarasa of Būnahalli (mod Bhuvanahalli, Dt Mysore) He was a Jaina Brāhmaṇa of the Vatsagotra His father's name was Cannayya, and his two elder brothers were Padmanābha and Devacandra He completed his Kannaḍa commentary in Śaka 1764, i e , A D 1842 A note on the palm-leaf Ms mentions January 20, 1844 perhaps the author himself prepared a copy two years later It is quite likely that the Kannaḍa commentary in the Arrah Ms has much in common with Bommarasa's commentary These two deserve to be compared

4 Paṇḍitācārya the Author

The colophons give the name of the author as Śrīmad-Abhinava Cārukīrti-Panditācārya-(varya)[1], and the concluding verses, Paṇḍita-varya and Paṇḍitācārya varya Śrīmad and Varya are obviously honorific Cārukīrti is the common title of the Bhaṭṭārakas of Śravaṇa Belgola, and the term Abhinava is generally prefixed to the newly consecrated Bhaṭṭāraka So it is better, for the sake of brevity, that we take the author's name as Paṇḍitācārya He was born at Simhapura (according to the Kannaḍa Commentary[2] in the Arrah

---

1) In some Mss the term, Varya, is omitted

2) Somehow this commentary does not explain verse No 15, quoted below

Ms, Cittāmbūra, i e, mod. Chittamur, Tamil Nadu) or Chittamur, where, at present, there is a Jaina Maṭha Being a Bhaṭṭāraka at Śravaṇa Belgola he got the designation Cārukīrti [1]

The colophon from the Arrah Ms qualifies Cārukīrti as Ballālarāya-jīva-rakṣāpāla which needs some elucidation As mentioned in two inscriptions at Śravaṇa Belgola (Nos 254 (105) of 1398 and 258 (108) of 1432 A D), one of the Gurus of the local Maṭha, Cārukīrti-paṇḍita, is said to have cured the Hoysala king Ballāla I (A D 1100–1106) of a terrible disease and thence to have acquired the title Ballāla jīva-rakṣaka (E C, Bangalore 1923, Intro pp 31, 63) This event is described with some different details in the Biligi Inscription of Śaka 1515 or A D 1592-3 (See Śrī Pañjeyavara Nenapiṅgi, Puttur 1952, Part 2, pp 18 9) The teacher here is men tioned as Cārukīrti Paṇḍitadevācārya One of his successor-pupil was Śrutakīrtideva who made his pupil Aggala compose the Candraprabhapurāṇa the date of the composition of which is 1189 A D (Karṇāṭaka Kavicarite, Vol I, pp 323 f, Bangalore 1961)

Paṇḍitācārya composed the GV at Śravaṇa Belgola in the holy presence of Bāhubali-jina (i e, the famous

---

1) The Arrah ms containing the Kannaḍa commentary has a concluding colophon (after verse No 15) from which this point is explicit

श्रीमद्रायराजगुरुभू मण्डलाचार्यवर्यमहावादिवादीश्वररायवादिपितामहसकलविद्वज्जनचक्रवर्तिबल्लाळरायजीवरक्षापाल इत्याद्यनेकबिरुदावलिविराजित-श्रीमद्द-बेलगुलसिद्धसिंहासनाधीश्वर-श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यप्रणीत-गीतवीतरागाभिधानाष्टपदी ॥ समाप्त ॥ (with minor corrections)

Gommaṭeśvara) He specifies his spiritual lineage thus Kundakundānvaya, Pustaka-gaccha and Deśī-gaṇa He describes this work as Gītavītarāga prabandha, Vrsabhanātha-vara-carita and Gīta vītarāga thus this poem GV is divided into Prabandhas and deals with the life of Vrsabhanātha, as indicated by the alternative titles used by the author himself He composed it, being urged by prince (*rājaputra*) Devarāja of the Gāṅgeya family. The following verses, at the close of GV, deserve our special attention in this regard

गाङ्गेयवशाम्बुधिपूर्णचन्द्रो यो देवराजोऽजनि राजपुत्र ।
तम्यानुरोधेन च गीतवीतरागप्रबन्ध मुनिपश्चकार ॥१३
द्राविडदेशविशिष्टे सिहपुरे लब्धशास्तजन्मासौ ।
बेळगोळपण्डितवर्यश्चक्रे श्रीवृषभनाथवरचरितम् ॥१४
स्वस्तिश्रीबेळगोळे दोर्बलिजिननिकटे कुन्दकुन्दान्वयेनो
भूस्तुत्य पस्तकाङ्क श्रुतगुणभरण ख्यातदेशीगणार्य ।
विस्तीर्णाशिपरीतिप्रगुणरसभृत गीतयुग्वीतराग
शस्तादीशप्रबन्ध बुधनुतमतनोत्पण्डिताचार्यवर्य ॥१५

Panditācārya does not specify when he completed the GV So one has to depend on the external evidence to fix the date of this work

i) The date of the commentary of Bommarasa is 1842-44, and we know that one of our Mss is dated 1758 So the GV is to be assigned to a period earlier than 1758 A D

ii) The author of the Sanskrit commentary on the Pārśvābhyudaya[1] of Jinasena mentions himself as

---

1) Ed N S Press, Bombay 1909

Paṇḍitācārya Yogirāṭ The way in which he specifies his association with Belgola is more or less identical with that found in GV [1] It is further stated that Paṇḍitācārya Yogirāṭ was a Guru of the Jaina Maṭha at Śravaṇa Belgola in Mysore.[2] So it is quite likely that the same Paṇḍitācārya has composed the GV and the Sanskrit commentary on the Pārśvābhyudaya The former was written when he had just become a Bhaṭṭāraka, and hence his title Abhinava-Cārukīrti, but the latter was composed at a mature age when he had became famous as Yogirāṭ and when his successor was more or less nominated It is at the request of his *sūnu*, pupil-successor that he wrote the commentary [3] This commentary s assigned to a date later than Śaka 1321, i e, A D 1399, because it frequently quotes Nānārtharatnamālā of Iruga Daṇḍanātha who served under Harihar II (Śake 1321) So we can assign Paṇḍitācārya sometime between A D 1400–1758

iii) The two Śravaṇa Belagola inscriptions noted above, namely, Nos 254 (105) of 1398 and 258 (108) of 1432 A D, give us some details about our author Abhinava Paṇḍitācārya caused to be made an epitaph in honour of his departed Guru in 1398, and he is being addressed as Paṇḍitendra Yogirāja by his pupil Śruta-

---

1) श्रीमद् बेळगुळ-विन्ध्याद्रिप्रोल्लसद्दोर्बलीशिन ।
श्रीपादाम्बुजमूलस्य पण्डिताचार्ययोगिराट् ॥
तन्मुनीन्द्रमतिप्रौढप्रकटीकरणोत्सुक ।
तद्व्याख्या प्रार्थितश्चक्रे निजसुन्दरसूनुना ॥

2) Vide the English preface to the edition noted above

3) See the footnote No 7 above

muni who took Sallekhanā in 1432 A D So we have here two dates, A D 1398 and 1432 in the career or Panḍitācārya

iv) Then this GV was written for Devarāja of the Gāngeya family In this context we may study Śravaṇa Belgola inscriptions Nos 337–41 which mention Śrīmad-Abhinava Cārukīrti Paṇḍitācārya of the Mūlasaṃgha, Deśīya gaṇa, Pustaka gaccha and Kundakundānvaya Some time the name is shortened as Śrīmat Panḍitācārya or Śrīmatu Pandita devaru No 337 refers to his lay disciples Bhīmādevī who was the queen of Devarāva-mahārāya who seems to be the same as Devarāja at whose request th GV was composed According to R Narasimhachar (E C, II, Intro p 29) this Devarāya is most probably the Vijayanagar king Deva Rāya I (1406 16) and the period of this epigraph may be about 1410 The GV calls Devarāja as Rājaputra, and if this is to be taken in its strict meaning, the composition of GV might be put by about c 1400 A D and the commentary of the Pārśvābhyudaya might have been composed near about 1432 A D when the epigraph already calls our author Yogirāja

7 The GV Its Contents Summarised

The contents of the Gītavītarāga may be presented in short, here

1 The author seeks shelter of Vṛsabha, the first Tīrthakara, who shines with omniscient knowlege, whose instructions are an elixir and who has crossed the ocean of Saṃsāra In his earlier births, he was 1 King Jaya-varman, 2 Mahābala Vidyādhara, 3 Lalitāṅgadeva, 4 Vajrajangha, 5 Ārya, 6 Śrīdhara, 7 Suvidhi, 8 Vajra

nābhi, 9 Lord of Sarvārthasiddhi, and, at last, he was born as 10 Vṛṣabha, the son of Nābhirāja of Sāketa, and came to be endowed with infinite vision, knowledge, power and happiness (*ananta catuṣṭaya*) (1-3)

When Mahābala was ruling, assisted by his four ministers (Svayambuddha, Mahāmati, Saṃbhinnamati and Śatamati), at Alakā, the minister Svayaṃbuddha enlightened him that his royal status, wealth, parapher nalia, pleasures etc were all the fruits of his having practised Dharma (4, *1 8) Svayambuddha triumphantly refuted, through cogent arguments, the Ekānta, Śūnya and other views held by other ministers Thus he achieved his object of correctly enlightening the king, and thereafter, proceeded to pay respects to the shrines of Jinas on the mount Meru (5 6)

ii Svayaṃbuddha learnt there, from a great saint, how his master (i e , king Mahābala) had incurred a Nidāna, or remunerative hankering, in his earlier birth, how he would one day be the first Tīrthakara, and how his duration of life was short now He returned to the metropolis and attended on the king, who was plunged in pleasures like a god, with a view to instructing him on the path of religion He informed the king (as advised by the great saint that he (the king) had a dream earlier night in which he was thrown in mud by his wicked ministers but was put on a jewelled seat by himself (Svayaṃbuddha) this enabled the king to see the light of religion within the short span of his remaining life (1-4) He appealed to the king (4, *1-8) to give up his possessions, relinquish all pleasures, eschew sinful

thoughts, and direct his mind towards Liberation Impressed by Svayambuddha's words, the king abdicated in favour of his son, practised Samlekhanā (voluntary submission to death) and was born as god Lalitāṅga (5)

iii Lalitāṅga visited many charming places and enjoyed pleasures in the company of his beloveds under most exhilerating environments (1, *18) The divine couple, Lalitāṅga and Svayamprabhā, enjoyed pleasures to their hearts' content, and they were reborn in the Pūrvavideha territory (2)

iv Lalitāṅga was born as king Vajrajangha in Puskalāvatī in the town of Kumudakheṭa and Svayamprabhā as princess Śrīmatī there in the town of Puṇḍarīkiṇī (1) While sleeping on the terrace during one moonlit night, Śrīmatī fell in swoon hearing the divine drum which reminded her of Lalitāṅga (in the earlier life) After regaining consciousness, she lavishly described the personality of Lalitāṅga who was physically attractive, charmingly decked and captivatingly fine (2, *18) In her separation, even pleasant environments became painful (3) She urged her companion Paṇḍitā to enable her to meet him whose portrait she would give to her (4)

v Paṇḍitā assured Śrīmatī that she would soon find out her beloved like the sharp intelligence of a gifted poet spotting *śleṣa* With her heart set on the mission of her friend, she reached, with that portrait, the prosperous town of Utpalakheṭa (=Kumudakheṭa) and entered the temple of Jina there Prince Vajrajangha noticed that portrait, was reminded of the earlier birth and wondered over the significance of it (1-3) who is it that has

painted here the associations and environments of the Śrīprabha-vimāna? (*1-8) Paṇḍitā explains that it was princess Śrīmatī, your beloved of the earlier life (4)

vi Paṇḍitā requested Vajrajangha to meet Śrīmatī and relieve her from the pangs of separation. She went on describing the physical charms and captivating graces of Śrīmatī, and appealed to him to rise to the occasion (1, *1 8, 2)

vii While Vajrajangha stood in the temple mentally perturbed and as if come down from the sky, Paṇḍitā spoke to him in conventional poetic expressions how Śrīmatī was suffering in separation and spending all her time, with her heart set on him (1, *1-8) He was pleased to hear all this in exchange for the portrait brought by Paṇḍitā, he gave his own portrait which she carried to Srīmatī Srīmatī was thrilled with joy, and highly complimented Paṇḍitā on her skill aud achievement In due course, the parents brought about the wedding of Vajrajangha and Śrīmatī who proved a worthy and lovely couple (2 5) They sported happily during all the seasons and made their wedded life quite fruitful One night, during winter, the windows of their bed room were closed, and they were suffocated to death by the smoke of incense burnt there Due to their merit of *annadāna* to a Monk, they were subsequently born in the Bhogabhūmi (6-7)

viii They were born as a couple in the Kuruksetra, to the North of Meru, where they enjoyed all the facilities and comforts afforded by the wish-fulfilling trees (Kalpavṛkṣas) That Ārya had all the luxuries of Indra. One

day he welcomed two Cāraṇa saints, Prītiṃkara and Priyadeva, alighting from the sky (1, *1-8, 2 3)

ix Ārya was full of fraternal feelings for the Cāraṇa saints, and he enquired of them the reason for it It was explained to him that Prītiṃkara was, in an earlier birth, the minister Svayaṃbuddha, while he was king Mahābala, and that he came now to instruct him in the path of religion Ārya praised to his beloveds the virtues of saints like Prītiṃkara which generate indifference to the world, heighten reverence for religion and lead one to the bliss of Liberation (1-2, *1 8) He added further that, as king Mahābala, he was enlightened in the past, and now he is being served with the nectar of religion by the great Teacher who is a veritable mine of obliging virtues Thus, feeling all the while indebted to the Teacher and meditating on piety, he was born, at the end of his career, as god Śrīdhara in heaven (4 6)

x In the Īśānakalpa, in the Śrīprabhavimāna, Śrīdhara woke up, as if from sleep Immediately the attendant gods reminded him of his assignments in heaven, incidentally dilating on his routine of bath, worship, diversions etc (I, *1-8) At the end of his career he was reborn as Suvidhi, a son to Sudrsti and Saundaryanandā, in the town of Susīmā in the Mahāvatsa territory of Pūrvavideha (2-3)

xi Suvidhi was a fine and merited Ksatriya Once, in the company of his maternal uncle Abhayaghoṣa, he paid respects, to his joy, to the Tīrthakara Vimalavāhana Following Abhayaghosa, he accepted renunciation and instructed his son Keśava on the duties of a ruler

(1, *1-8) Prince Keśava abhorred royalty like poison and wanted to follow the example of his father Knowing this, Suvidhi continued to stay in the family life (having recollected that Keśava was his beloved Śrīmatī of the earlier life) Observing fully the duties of a Śrāvaka, he renounced worldly ties and was born as Acyutendra after Samādhimarana (2-5)

xii As Acyutendra, he shone beautiful with physical charms and ornaments (1, *1-8) He enjoyed the usual pleasures available there, and was, in due course, reborn as Vajranābhi (2-5)

xiii In the metropolis Puṇḍarīkiṇī, prince Vajranābhi (the son of Vajrasena and Śrīkāntā), so known significantly, had a loving beloved of lovely form, charming graces and religious inclination (1, * 1-8) He was equally full of virtues As a result of his past Puṇya, he was a veritable god on earth Understanding the nature of Samsāra, he accepted renunciation, giving the kingdom to his son He observed five great vows *(pañca-mahāvrata)*, meditated on the sixteen topics *(sodaśa-bhāvanā)* conducive to the birth of Tīrthakara, and, after relinquishing the body, was born in the Sarvārtha-siddhi (2-5)

xiv As Ahamindra there, he enjoyed manifold glories and comforts (1, *1-8) He had a highly pious temper, he wore a garland round his neck, and he had unwinking eyes He enjoyed happiness without any attachment He had a pure physique and spotless character At the end of his career, his soul came to the earth to be born as a Tīrthakara (2 4)

xv In the beautiful town Sāketa, situated in the territory of Kośala, Vṛsabha was born as the son of Nābhirāja and Marudevī (1-3) Marudevī was quiet in temper and respected by all her physical form was matchless and her character pure (4, *1-8, 5 6)

xvi To herald the birth of a Tīrthakara, Kubera showered jewels on the palace of Nābhirāja for a period of six months (1) One night, in the last quarter, Marudevī saw sixteen dreams, duly described (2 *1-8). She felt happy, wore white garments and shone with bright eyes (3)

xvii With a view to waking up Marudevī, divine bards sang sweet notes describing the advent of morning and its attendant charms (1, *1-8) Then she left the bed, finished her morning rituals and approached Nābhirāja She reported her dreams (duly listed, 3) to him. He interpreted them that she would give birth to a Tīrthakara She heard him with great satisfaction (2 5)

xviii Marudevī (who was carrying now) was respectfully looked after and comforted by Śrī, Hrī etc Her movements became slow On the due day, Vṛsabha was born, and there were spontaneous musical notes everywhere to celebrate the occasion (1-3) As the Tīrthakara was born, Devendra's seat shook, and Indra arranged for the justborn child a solemn birth-bath on the mount Meru in an elaborately divine manner (4, *1-8). The child was an embodiment of all that is glorious and noble, its body had a divine constitution, and it possessed many a virtue

xix Vrsabha grew as a prince in the company of

divine playmates He soon developed a fine physique, wore costly ornaments, and was endowed with noble qualities (1, *1 8, 2-4)

xx He had two beautiful queens, Yaśasvatī and Sunandā One day he was seated on the Lion-throne in the assembly, attended by his sons, named, Bharata and others To strike the note of renunciation, Devendra sent the nymph Nīlāñjanā who was highly proficient in dancing But her life was short Even while she was dancing, she disappeared like a flash of lightening, this led Vṛṣabha to recollect, through his clairvoyant knowledge, how worldly things and relatives are *anitya*, momentary and fleeting (1-4, *1 8). Realizing that Saṃsāra is attended with all sorts of sorrows, he abstained from the enjoyment of pleasures (5) Worldly pleasures end in pain it is sheer ignorance to run after them with infatuation (6) Gods encouraged him in his thoughts of renunciation (7-8), honoured him, and confirmed him in his religious practices Vṛṣabha renounced the world and solemnly accepted the Nirgrantha form of *dīkṣā* (9-12)

xxi He practised exemplary meditation, fasting for six months He created thereby an atmosphere of peace, friendship and kindliness round about him, in the forest To break his fast, he received food from Śreyānkumāra once in his tour He bacame triumphant in his meditation in a park near Purimatāla (1.2, *1-8, 3.4)

xxii He developed Kevala-Jñāna or omniscience Kubera constructed for him the Samavasaraṇa (a Divine Hall for preaching), in which all the living beings gathered together to hear him Indras and others came there

and offered solemn prayers to him (1.4) The Samava-sarana had its attractions, designs, decorations and apartments there was a golden pedestal and the pavement was of crystal (*1 8,4-6)

xxiii That Samavasarana possessed Mānastambhas, banners and wish-giving trees It had twelve sectors In it there were lakes, bowers and rivulets, divine songs were being recited there (1-2) It was decorated in various ways, and was a charming place in every respect (*1 8) Its golden ground was being showered upon with flowers by the gods Its glory surpassed even that of Mahāmeru (3 5)

xxiv The spot of Gandhakuṭī was scented all sweet with the natural fragrance of Vrsabha's body and of flowers showered and of incense burnt there The lord shone bright, in the centre of the Samavasarana, on a jewelled lotus-seat without his feet touching its petals (1-3) The Gandhakuṭī occupied by him was lovely it possessed various attractions and other Prātihāryas All the dignitaries who were gathered to gether there were offering prayers to him (*1 8, 4 8)

xxv The Samavasarana presided over by Vrsabha was a place for the pacification of the Karmas of Bhavyas Devendra offered prayers to him specifying his specialities and super natural influences Vṛsabha attained Liberation on the mount Kailāsa and became Siddha endowed with all his great religious characteristics (1-12)

6 The GV Its Source

The theme of GV is the career of Vṛsabha beginning with his birth as Jayavarman and ending with his

Nirvāṇa Naturally the source for this topic is the Ādipurāṇa[1] of Jinasena (*c* middle of the 9th century A D) whom Paṇḍitācārya mainly follows for the various events One can compare the details of each Prabandha with certain sections in the Ādipurāṇa The descriptions generally included in the Aṣṭakas are not found necessarily in the same sequence, but can be spotted in some other contexts of the Ādipurāṇa In some places common words and expressions can be easily detected In fine, as far as I have seen, Paṇḍitācārya has not gone beyond the Ādipurāṇa for his contents

How the Sections from the GV correspond to the various contexts in the Ādipurāṇa of Jinasena can be seen from the following table

Gītavītarāga	Ādipurāṇa
i	5 14-26, 27 f , also 156, 161,
ii	5 196, also 209, 213 f , 228, 253
iii	5 259 f , 291-2, 289
iv	6 26 f , 89 90, 124 f , 163 f , 170 f
v	6 173, 179, 7 116 f , 124 f , 141
vi	7 141 f
vii	7 154 f , 159 f , 200-1 f , 8 19 f , 9 1 f , 21 f.
viii	9 34 f , 94 f

1) Ed Bhāratīya Jñānapīṭha, 2nd ed , Parts I II, Varanasi 1963 65

ix	9 103, 105, 160 f, 172 f, 179 f, 185
x	9. 94-5, 10 121-2
xi	10 123, 154, 158, 161f, 170.
xii	10 170, 176f, 205f
xiii	11 8f, 49f, 60f, 78, 94, 112
xiv	11 113f, 125,143, 147f, 154.
xv	12 8, 10 11, 12f, also 79
xvi	12 84f, 103f, 144f
xvii	12 121f, 146, 153, 148f, 155, 162-3
xviii	12 164, 13 1 2, 13, 83f, 15 2f
xix	15 4f
xx	15 70, 17 2, 6 8, 11f, 18f, 44f 47f, 67, 70, 93f, 181, 201
xxi	18 6, 2 (cf 2 10 f), 20, 88, 267
xxii	22 11 f, 76 f
xxiii	22 76 f
xxiv	Also 9 21, 23 25, 29, 31 f 116 f
xxv	105 109

For the descriptions of Prātihārya, Atiśaya Soḍaśa-kāraṇas, etc., one has to consult different contexts in the Ādipurāṇa, because they are discussed more than once in various places

7. The GV Its Model

For the metrical and poetic format Paṇḍitācārya is obviously indebted to the Gīta-Govinda (GG)[1] of Jayadeva (12th century A D) which has inspired many subsequent poets to follow his unique model[2] Paṇḍitācārya is closely following Jayadeva. The title GV is just like GG The GG has 24 Prabandhas, so also the GV, the 25th, however, in the latter, looks like an appendage without the Aṣṭaka but adding a Prayer and some biographical details about the author[3] Somehow the Sarga division (which has some Vrttas, some Prabandhas and again some Vrttas) of Jayadeva is not found in the GV The pattern of Prabandha system is almost alike in both to begin with, there are some verses in Aksara Vrttas, then comes an Astapadī, of necessarily eight verses only (Aṣṭaka) in GV but sometimes (at least in two Prabandhas in the first Sarga) having more than eight verses in GG, and then a few more Vrttas, to conclude the Prabandha In the GG the Vrtta and recitative come alternatively The GG gives both Rāga and Tāla for the Aṣṭapadī, but GV mentions only Rāga In both the

---

1) Ed Venkateshwar Press, Bombay 1889, N S Press, 9th ed Bombay 1949 A B Keith A History of Sanskrit Literature, pp 190f

2) M Krishnamachariar History of Classical Sanskrit Literature, pp, 343f, Madras 1937 It is observ d here that the cantos of GG correspond to the Kāndis of the Bhāgavata and the Aṣṭapadis to the 24 alphabets of Gāyatri

3) Panditācārya does not mention his name, as Jayadeva has done at the end of Aṣṭapadi

works, these song-units (*mātrā-vṛtta* ?) very often show units of four mātrās (with rhyme at the end of lines as in Apabhraṃśa) in the first two lines, but the metrical analysis of the Dhruvapada presents some difficulties : more so in the GV the text of which shows much irregularity The Prabandhas are 24 in both, the same being the number of Astapadīs or Aṣṭakas Besides them, the number of verses is 92 in GG and 140 in GV in different Vṛttas Paṇḍitācārya follows in his songs more or less the patterns of Jayadeva but their placement is not in the same sequence in the 24 Prabandhas Sometimes, in some lines words, expressions and ring are identical So Paṇḍitācārya draws his contents from Jinasena's grand epic and adopts the metrical and poetic format from Jayadeva's artistic poem

Jayadeva did strike a note of originality in Sanskrit Kāvya poetry by the form of his GG He has a *sarga-bandha*, but his poem contains rhyming and sonorously ringing songs which could be sung to a wider audience with catching melody and beat and with a rhyming chorus repeated And such a form, with Krsṇa and Rādhā as hero and heroine, was bound to be popular and highly appealing Mixing of Vrttas and recitative songs, which eliminates monotony, reminds us of Ghattā coming at the close of Kaḍavakas in Apabhraṃśa Krsna is Govinda, rightly a Prākrit form of Gopī + Indra rather than of Gopa + Indra, and this suits the atmosphere which Jayadeva has developed in his poem Loving maidens flocking to Kṛṣṇa and embracing him affords ample context for the favourite sentiment of Śṛngāra There

are occasions for its depiction in privation It is Rādhā and Kṛṣṇa that are made to stand before us in all their moods, and in different contexts, seasonal settings and passional environments Jayadeva is a devotee of Viṣṇu whose charms in the incarnation of Kṛṣṇa are presented by him in lovely grace, often with amorous touch, giving full scope to his poetic and musical potentialities

Paṇḍitācārya presents a different picture His hero is a Tīrthakara, Vṛṣabha-Jina who is a Vītarāga, i e, one who is completely free from passions like *rāga*, attachment etc His theme is not confined to one birth but runs over ten births, partly on the earth (sometimes among Vidyādharas) and partly in heaven This selection of ten births only may correspond to the ten Avatāras alluded to by Jayadeva at the beginning of his poem The spirit of renunciation is writ large on the theme of Paṇḍitācārya, but after all he must make his poem engrossing and entertaining So he introduces contexts of *śṛṅgāra* in superhuman births The pleasure movements of Lalitāṅga in the company of his beloveds in the park (iii) and the description of the beauty (a bit conventional) of Śrīmatī (vii, in separation) afford amorously entertaining contexts The descriptions of two portraits give ample opportunity to the author to express some of his poetic ideas (v-vii) Paṇḍitācārya has for the background of his theme a good deal of Jaina mythology and a pretty large number of concepts common in Jainism, viz, rebirth efficacy of Karman, *jāti-smaraṇa*, conventional life in heavens, renunciation, Bhoga-bhūmī, Kalpavṛkṣas, sixteen dreams, the causes that lead the soul to

the birth of a Tīrthakara, the atmosphere and details of the Samavasaraṇa, the *atiśayas*, *prātihāryas*, etc These ideas may appear a bit uncommon to a general reader, and this aspect of GV makes the poem somewhat difficult for understanding

8 Metres in the GV

The metrical pattern and the various Vṛttas used in the Gīta-Vītarāga will be clear from the following details

GV i 1 4 Śārdūla , Aṣṭaka *1-8, 5 Indra , 6 Mālinī ii 1 Śārdūla , 2 Upajāti, 3 Mālinī, 4 Indra , Aṣṭaka *1-8, 5 Mālinī iii 1 Śārdūla , Aṣṭaka *1-8, 2 Upajāti. iv 1 Sragdharā, 2 Mālinī, *1 8 Aṣṭaka, 3 Śārdūla, 4 Mālinī v 1 Mālinī 2-3 Upajāti, *1 8 Aṣṭaka, 4 Upajāti vi 1 Mālinī, *1-8 Aṣṭaka, 2 Śārdūla vii 1 Indra, *1 8 Aṣṭaka, 2 Mālinī, 3 4 Śārdūla, 5 Upajāti, 6 Śārdūla, 7 Mālinī. viii 1 Śārdūla , *1-8 Aṣṭaka, 2 Upajāti, 3 Vasanta ix 1 Mālinī, 2 Śārdūla , 3 Indra , *1 8 Aṣṭaka, 4 5 Upendra , 6 Mālinī x 1 Upajāti, *1 8 Aṣṭaka, 2 Indra., 3 Upajāti xi 1 Mālinī, 2 Śārdūla *1 8 Aṣṭaka, 3-4 Upajāti, 5 Vasanta xii 1 Mālinī, 2 Upajāti, *1-8 Aṣṭaka, 3 Vasanta, 4 Mālinī, 5 Indra xiii 1-2 Upajāti, *1 8 Aṣṭaka, 3 Mālinī, 4 Upajāti, 5 Mālinī, 6 Śārdūla xiv 1 Upajāti, *1 8 Aṣṭaka, 2 Indra , 3 Mālinī, 4 Indra xv 1-3 Upajāti 4 Mālinī, *1 8 Aṣṭaka, 5 6 Upajāti xvi 1 3 Indravajrā (The Kannaḍa printed text is wanting in Nos 2 3) 4 Upajāti, *1-8 Aṣṭaka, 5 Upajāti xvii . Upendra , *1-8 Aṣṭaka, 2 Upajāti, 3 Mālinī, 4 Upajāti, 5 Mālinī xviii 1 2 Upajāti, 3 Indra , 4 Upajāti, *1-8

Asṭaka, 5 Śārdūla, 6 Upajāti. xix 1 Upajāti, 2 Mālinī, *1-8 Asṭaka, 3 Śārdūla 4 Mālinī. xx 1 Indra, 2 Upajāti, 3 Mālinī, 4 Upajāti, *1-8 Asṭaka, 5 Mālinī, 6 Śārdūla, 7-10 Upajāti, 11 Śārdūla, 12 Indra xxi 1-2 Upajāti (some Mss have only one here), *1-8 Aṣṭaka, 3 Upajāti, 4 Mālinī. xxii 1 2 Upajāti, 3 Mālinī, 4 Upajāti, *1-8 Aṣṭaka, 5 Sragdharā, 6 Indra xxiii 1 Śārdūla, 2 Upendra, *1-3 Astaka, 3 4 Upajāti, 5 Mālinī. xxiv 1-3 Upajāti, * 1-8 Asṭaka, 4 Sragdharā, 5 Indra xxv 1-5 Upajāti, 6 Indra, 7 Upajāti, 8 Upendra, 9 Vaṃśastha, 10-11 Upajāti, 12 Sragdharā, 13 Indra, 14 Āryāgīti, 15 Sragdharā

The frequency of the Vrttas may be shown as below

Āryāgīti (1) xxv 14

Indravajrā (18) i 5, ii 4, vii 1, ix.3, x 2, xii 5, xiv 2,4, xvi 1 3, xviii 3, xx 1, 12 xxii 6, xxiv 5, xxv 6, 3.

Mālinī (26) i 6, ii 3,5, iv 2,4, v 1, vi 1, vii 2,7, ix 1,6, xi,1, xii 1,4, xiii 3,5, ivx.3, xv 4, xvii 3,5, xix 2, 4, xx 3,5, xxi 4, xxii 3, xxiii 5

Śārdūlavikrīḍitam (20) i 1 4, ii 1, iii 1, iv,3, vi 2, vii 3-4,6, viii 1, ix 2, xi 2, xiii 6, xviii 5, xix 3, xx 6, 11, xxiii 1

Sragdharā (5) iv 1, xxii 5, xxiv 4, xxv 12,15.

Upajāti (55) ii 2, iii 2, v 2 4, vii-5, viii 2, x 1, 3, xi 3-4, xii 2,4, xiii,1-2,4, xiv 1, xv.1-3,5-6, xvi 4,5, xvii 2,4, xviii 1-2 4,6, xix 1, xx.2,4,7-10, xxi 1-2,3, xxi 1-2,3, xxii 1 2,4, xxiii 3-4, xxiv 1-3, xxv 1-5,7, 10-11

Upendravajrā (5) ix 4-5, xvii-1, xxiii 2, xxv 8

Vaṁśastha, (1) xxv 9

Vasantatilaka (3) viii 3, xi 5 xii 3

This clearly shows that the author's favourite pattern is the Upajāti Some times he combines Vaṁśastha with Indravajrā (xx 7) Next come Mālinī, Sārdūla-vikrīḍita, Indravajrā, Sragdharā and Upendravajrā, Vasantatilaka, and Āryāgīti

Experts tell me that the Aṣṭakas can be tuned to different Rāgas and Tālas, about which this editor is quite ignorant Dr Nemichandra, Arrah, has added an exhaustive note (in Sanskrit) on the GV in his Saṃskṛta-gīti-kāvyānucintanam (Chowkhamba Vidyabhavana, Varanasi 1970) After adding a few words about the author and his age, the contents of the poem are indicated Some of the scenes are pointed out as strikingly poetic, and the different Alaṃkāras used by the author are discussed often indicating their contexts The Rāgas used in the Astapadīs are set forth with their musical patterns, suited for different situations this is a significant contribution to the study of this poem (which is being published here in Nāgarī characters) with a view to attracting a wider circle of readers (pp 126-40) Incidentally the items of cultural interest (such as the family life, food, clothes, conveyances, cultivation of arts etc) are covered at the close of the book (pp 224-28) Dr Nemichandra informs me that a friend of his is adapting these Aṣṭakas to different Rāgas : one can await the results In the meanwhile, these Aṣṭakas can be analysed metri-

cally like Jayadeva's songs as is so eminently done by P. G Gopalkrishna Aiyar in his paper 'The Gīta-Govinda-A Prosodic Study' published in the Journal of Oriental Research, pp 350-365, Madras 1928. In this study one can equally appreciate the literary and stylistic graces and embellishments used by Paṇḍitācārya.

9 Paṇḍitācārya's Style etc

Paṇḍitācārya has a good command over Sanskrit vocabulary, Jaina *paribhāṣā* and metrical variety His opening Mangala is quite dignified and is much popular in the retualistic recitations in Jaina temples, in Karnataka. It runs thus, and has a compact expression

विद्याभ्यासमस्तवस्तुविसरो विश्वैर्गुणैर्भासुरो
दिव्यश्रव्यवच प्रतुष्टनृसुर सद्ध्यानरत्नाकर ।
य ससारविषाब्धिपारसुतरो निर्वाणसौख्यादर
स श्रीमान् वृषभेश्वरो जिनवरो भक्त्यादरान् पातु न ॥

His story continues irrespective of the conclusion of a Prabandha Further, the author has before him the excellent models of Jinasena and Jayadeva from whom he easily inherits ideas and expressions Paṇḍitā is a skilful companion She assures Śrīmatī with nice similes that she would do her best to see that she meets Vajrajangha (v 1)

सुकविर्विमलबुद्धि श्लिष्टमर्थं वृणोति
सुनयविहितराज्य श्रीरवाप्नोति यद्वत् ।
नलिनसुभगनेत्रे मेलयिष्यामि तद्वत्
पतिमिह तव कन्ये मा कृथास्त्व विषादम् ॥

This reminds us of Jinasena's verse (VI. 175) which runs thus

कवेर्धीरिव सुश्लिष्टमर्थं ते मृगये पतिम् ।
सखि लक्ष्मीरिवोद्योगशालिनं पुरुषं परम् ॥

Śrīmatī's description of her state of separation is put thus by Paṇḍitācārya (iv 3)

इन्दुर्घर्मकरायते प्रियतमे वायुश्च हीरायते
लेपोऽपि ज्वलनायते कुसुमसन्मालाहिजालायते ।
आवासो गहनायते स्मरवशाद्देहोऽपि कारायते
हा कष्टं पतिविप्रयोगसमयः सर्वर्तवेलायते ॥

This is suitably moulded on the following verse of Jayadeva (iv 8, 10)

आवासो विपिनायते प्रियसखीमालापि जालायते
तापोऽपि श्वसितेन दावदहनज्वालाकलापायते ।
सापि त्वद्विरहेण हन्त हरिणीरूपायते हा कथं
कन्दर्पोऽपि यमायते विरचयञ्शार्दूलविक्रीडितम् ॥

In the recitative Aṣṭakas, Paṇḍitācārya often echoes Jayadeva, though he develops his turns of expression to suit his context Paṇḍitācārya's song (ii 4 *2),

घनमणिमण्डलमण्डन सुखखण्डनम्
जनपदनिजजनरञ्जन त्यज मम देव नृप ।
राजाधिप त्यज त्यज ॥

may be compared with Jayadeva's (I 1 2)

दिनमणिमण्डलमण्डन भवखण्डन ए ।
मुनिजनमानसहंस जय जय देव हरे ॥

The following passage from the GV expresses Vajrajaṅgha's thoughts on seeing the portrait sent to him by Śrīmatī (v 3. *1-8) It is a good specimen of Paṇḍitācārya's Aṣṭakas, and it is reproduced here for immediate reference

श्रीप्रभनामविमानसुभास्वरदेशविभागविलास
दीप्रकनीलपिनद्धमदङ्कणमेदुरभूमिविभासम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकास
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ ध्रुवपदम् ॥१॥

श्रीप्रभपतिनिकटस्थमनोहरनारीरूपमुदार
सुप्रभकिसलयकल्पमहीरुहवीथीनिवहविहारम् ॥ध्रु० ॥२॥

सरसिजकुवलयकुसुमविराजितकेलिसरोवरतीर
मरकतमणिचयविरचितरुचिमयदोलागेहसुवारम् ॥ ध्रु० ॥३॥

मण्डपपल्लवतोरणमण्डलशोभितकृतिगिरिजाल
खण्डितवनिताकृतककलहभावमण्डितविमुखविशालम् ॥ ध्रु० ॥४॥

सुरगिरितटमणिरुचिगणयवनिकाव्यवहितदम्पतिरूप
सरसजनितकोपयुवतिचरणहृतिगिरितटगुल्मकलापम् ॥ ध्रु० ॥५॥

मामभिरञ्जितुमानतमस्तकराजितवनितालील
कोमलतरचरणौ मम नन्दितुमानमदबलाखेलम् ॥ ध्रु० ॥६॥

अच्युतकल्पसुरेन्द्रकृतादरलब्धसन्मानविस्तार
अर्चितमेरुनगादिजिनगृहवन्दनगमनविचारम् ॥ ध्रु० ॥७॥

उरसि मम विहितचरणसुलाञ्छनविरहितसकलविनोद
चरणसरोजे नतमकुट मा त्यक्त्वा सरससुमोहम् ॥ ध्रु० ॥८॥

The text presents difficulties for interpretation here and there, especially in the Astakas Had there been

available any Sanskrit commentary, the task of constituting the text and interpreting it satisfactorily would have been easier Any way, here is an earnest attempt to present the text as satisfactorily as possible in the light of the material used [1]

---

1) This Intoduction is based on an earlier paper of mine The Gitavitaraga of Panditacarya published in the Journal of the Shivaji University, Kolhapur, Vol I, 1967

श्रीवीतरागाय नम

गीतवीतरागप्रबन्धः

• • •

[१]

[1]विद्याव्याप्तसमस्तवस्तुविसरो विश्वैर्गुणैर्भासुरो
दिव्यश्रव्यवचःप्रतुष्टनृसुर सद्ध्यानरत्नाकरः ।
यः संसारविषाब्धिपारसुतरो निर्वाणसौख्याकर
स श्रीमान् वृषभेश्वरो जिनवरो भक्त्यादरान्पातु नः ॥ १

---

१) A opens श्रीवीतरागाय नम ॥ श्रीगीतवीतरागप्रबधो लिख्यते ॥ शुभमस्तु ॥ विद्याव्याप्त etc B अथ प्रथमप्रबध, महाबलसद्धर्मोपदेश, विद्याव्याप्त etc H अथ गीतवीतरागलिख्यते । वन्दित्वा etc विद्याव्याप्त etc M श्री । श्रीमदभिनवचारुकीर्तिमुनये नम ॥ निर्विघ्नमस्तु । वन्दित्वा etc विद्याव्यास etc. S श्रीवीतरागाय नम । गीतवीतरागप्रबध लिख्यते ॥ श्लोक ॥ विद्याव्यास etc The verse वन्दित्वा श्रीवृषभाधीश वृषभं वृषभध्वजम् । सद्गीतवीतरागाख्यग्रन्थव्याख्या प्रचक्ष्महे ॥ really belongs to the commentary as in A, but it is found even in Mss. which do not contain any commentary. For वृषभध्वजम् AH have वृषचक्रपम् ।

पूर्वस्मिन् जयवर्मनामनृपतिं विद्याधराधीश्वरं
पश्चात्सल्ललिताङ्गदेवममलं श्रीवज्रजङ्घाधिपम् ।
आर्यं श्रीधरनिर्जरं च सुविधिं कल्पान्तदेवेश्वरं
चक्राधीश्वरवज्रनाभिजनप[२] सर्वार्थसिद्धीश्वरम् ॥ २

साकेताधिपनाभिराजतनयं कल्याणपञ्चाञ्चित
प्राप्तानन्तचतुष्टयं जिनवरं सौवर्णदेहावहम् ।
सौधर्मादिशतेन्द्रवृन्दविनतश्रीपादपद्मद्वय
वन्दे ऽहं वृषभेश्वर गुणनिधिं सद्धर्मचक्राधिपम् ॥ ३

मेरो. पश्चिमगन्धिले जनपदे विद्याधराणां पद-
स्याद्रेरुत्तरदिक्स्थिते सदलकानाम्ना प्रतीते पुरे ।
राजा शस्तमहाबल सचिवकैर्युक्तश्चतुर्भिः सदा
राजन्तं समुवाच धर्मसुफलं बुद्धः स्वयंपूर्वक ॥ ४

[३]भरितपयोधितटप्रमितावनिभागं[४]
सरसचरित्रकलत्रसुभोगम्[४] ।
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

क्षितिपतिततिधृतपावनशासनधरणं
जितरिपुबलगजतुरगाशरणम् ।
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *२ ॥

---

२) BMS जिनप, जनप = नृप ।

३) A अष्टपद । देशीरागे, B अष्टक राग-मालवराग, M राग-सौराष्ट्र ॥ आदिताळ ।

४) A भाग , भोग , B भागं, भोग; S भागा, भोगा ।

मरकतपविमणिकीलितभूषणधरणं[५]
सुरुचिरचीनसुवस्त्रसुग्रहणं[६]
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *३ ॥

मृगरिपुधृतमणिनिर्मितपीठनिधानं
[७]मृगधरनिभसितच्छत्रपिधानम् ।
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *४ ॥

कमलमुखीकरधुतचमरीरुहनिकर ।
विमलचरित्रसुपुत्रकविसरम्[८] ।
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *५ ॥

कनकसुसरसि[९]जरागमणिकोशविशालं
विनयगुणनिकरप्रापणशीलम् ।
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *६ ॥

धरणिपकरकमलखड्गजितरिपुजालं
सरसिजनेत्रसुलक्षणमूलम् ।

---

५) B कल्पित for कीलित ।

६) Only H सुग्रहण, rest सगहणं ।

७) मृगधर = चन्द्र. ।

८) विसर = समूह ।

९) सरसिजम् = पद्मम् ।

भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *७॥

भुवि धृतसुरपतिलीलापात्र वरिष्ठ
भवसि महाबल पुण्यगरिष्ठ ।
भूमिप तव धर्मफलेन जय धरणीशपते
खेचरभूप जय धरणीशपते ॥ *८ ॥

एकान्तशून्यादिमताधिरूढान्
सोद्दिष्टसद्धर्मनिरासवादान् ।
तान्मन्त्रिपाशान् सुजिगाय वादैः
सद्धेतुभूतैः सचिवाग्रणी सः ॥ ५

इति निजपतिमोहं वारयित्वा बुधेश
समगतसचिवानां मानभङ्गं विधाय ।
अभिमतफलसिद्धो मन्दरागेन्द्रराज-
ज्जिनपतिसदनानि प्रार्चितुं सजगाम ॥ ६

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीतवीतरागे
महाबलस्य सद्धर्मप्रशंसाविवरणो नाम
प्रथम प्रबन्ध ॥१॥

[२]

वन्दित्वा च जिनालयानुपगतौ योगीश्वरौ पृच्छथ च
प्राग्जन्माश्रितभोगगृद्धिजनितं सर्वं निदानं प्रभोः ।
एष्यज्जन्मनि भारते पुरुजिनेशित्व सुरेन्द्रार्च्यकं
श्रुत्वात्यल्पकजीवितं च स पुनः प्रत्यागमत्स्वं पुरम् ॥ १

गत्वा तमभ्येत्य सुरेन्द्रलीलं
महाबलं भोगसुखातिलोलम्[1] ।
उदग्रसौधाग्रगतं सुशीलं
ददर्श मन्त्रिः प्रतिबोधनार्थम् ॥ २

कुमतिसचिववर्गैः कर्दमे पातितं तै
सुरुचिरमणिपीठे स्थापितं स्वं त्वया वै ।
विगतकिरणदीपं स्वप्नके वीक्ष्य राजा
गतदिनपरयामे[2] वर्तते त्वां विलोकी[3] ॥ ३

मन्दप्रभाभासितदीपदृष्टे-
र्मासावशिष्टायुरभून्नरेन्द्रः ।
श्रीतीर्थदेवो भविता तमेत्य
संबोधयेति व्रतिपो जगाद ॥ ४

[4]श्रितरमणीस्तनमण्डल नवकुण्डलं
विततललितनवमालाम्[5] ।
त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

घनमणिमण्डलमण्डनं सुखखण्डनं
जनपदनिजजनरञ्जनम् ।

---

१) M सुखादिलोल ।
२) परयामे = चरमयामे ।
३) M विलोके ।
४) AS गूर्ज्जरी रागे, B रागगुज्जरि-अष्टक, M रागभैरवि ॥ ताळ-त्रिवुडे ।
५) B लुलित for ललित ।

त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *२ ॥

परिजनपुरजनसेवनं निजपावन
निरुपमसुखतरुलावनम्[६] ।
त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *३ ॥

अभिनवयौवनसुन्दर कफमन्दिर[७]
इभगतिस्त्रीजनकन्धरम् ।
त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *४ ॥

अमलनलिनदललोचनां सुखमोचना-
ममितदुरितभवचायनाम्[८] ।
त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *५ ॥

सुरुचिरशुभवृषनाशनं दुरिताशनं
पुरुकुलमाननिधानम् ।
त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *६ ॥

समवनिताकृतभूषणं शिवदूषणं
समररिपुविहितरोषणम् ।

---

६) √लू to cut ।
७) कफ = श्लेष्मन् ।
८) चायनाम् = विस्तारकारकाम् ।

त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *७ ॥

तव निकटे सुहिता वयमिति भावय
शिवकुशले मतिमानय ।
त्यज मम देव नृप राजाधिप
त्यज मम देव नृप ॥ *८ ॥

इति निजसचिवोक्तं पथ्यमाध्याय चित्ते
सपदि तनयवर्ये क्षिप्तसाम्राज्यभार ।
सकलभुवनवन्द्यां प्राप्य सल्लेखनां वै
दिविजपललिताङ्गो ऽजायतैशानकल्पे ॥ ५

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीत-
वीतरागे महाबलस्य वैराग्योत्पादनो नाम
द्वितीयः प्रबन्ध ॥२॥

[३]

ईशाने निजनन्दने कुलगिरौ मेरौ च वक्षारके
जम्बूशाल्मलिभूरुहाद्युपवने नन्दीश्वरे कुण्डले ।
इष्वाकारगिरौ स्वयम्भुरमणे जायासमेत सदा
क्रीडार्थं विजहार देवललिताङ्गो गीतगोष्ठ्यादिभि· ॥ १

[1]सुललितचन्दनपल्लवसंगमकोमलकमलसमीरे
[2]अलिकुलविमिलितकोकिलकूजितमेरुनिकुञ्जकुटीरे ।

---

१) AS वसंतरागे, B राग-वसत भैरवि, M राग-वसन्त ।
२) BMS° विमलित° ।

व्यवहरदतिसुरभिभरितवसन्ते[3]
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *१ ॥
ध्रुवपदम् ।

उन्नतमदनमनोहरविहरवधूजनजनितविलापे[4]
[5]सन्नतमधुकरसुमसमवायनिराकुलबकुलकलापे ।
व्यवहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *२ ॥

द्विरदसमूहसुमृगमदनिभगुणसुषमतमालकमाले
स्मरवशचित्तविभेदनमदननखरसमकिंशुकजाले[6] ।
व्यवहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *३ ॥

मनसिजपरिवृढहैमगदानिभचम्पकपुष्पविकासे[7]
विनतेन्दिन्दिरपाटलिविसरकृतातनुतूणविभासे[8] ।
व्यवहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *४ ॥

रतिपतिभूपतिचामरततिनिभविदलितकुसुमरसाले
अतिसुरभीकृतदिग्वनितामुखमलयजपङ्क्तिविशाले ।

---

३) S व्यवहृदधति ।
४) M-reading कलापे ।
५) सुमम् = पुष्पम् ।
६) B भेदनमन्मथसखिसम ।
७) हैम-गदा-निभ ।
८) कृत-अतनु-तूण ।

व्यहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *५ ॥

कामिविदारणक्रकचमुखाकृतिकेतकिदन्तुरितान्ते
कोमलकिसलयनिचितसुमञ्जुलभूरुहनिवहसुकान्ते ।
व्यहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *६ ॥

सुरभिभरितकुसुमासवलघुसरिदभिनतभृङ्गकदम्बे
सुरसविधृतफलनिकरकलितजम्बूधरणिरुहनिकुरुम्बे [१] ।
व्यहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *७ ॥

सुरगिरिनन्दनप्रभृतिमनोहरविलसदुद्यानसंघाते
सुरपरिवृतललिताङ्गसुरो दिविजोत्तमविहरणपूते ।
व्यहरदतिसुरभिभरितवसन्ते
नर्तनसक्तजनेन समं निजविरहिसुरस्य दुरन्ते ॥ *८ ॥

स्वयंप्रभावक्त्रसरोजभृङ्गो
भुञ्जन्यथेष्टं दिविजातभोगान् ।
सत्यज्य देहं सुरदम्पती तौ
बभूवतु पूर्वविदेहदेशे ॥ २

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीत-
वीतरागे ललिताङ्गस्य वनविहारवर्णनो नाम
तृतीय प्रबन्ध ॥३॥

---

१) H धरणीनिकुरुबे ।

[४]

वत्यन्ते पुष्कलाख्ये ललितकुमुदसत्खेटसंज्ञे पुरे ऽभूद्
भूमीशो वज्रजङ्घो विमलसुचरितः सर्वसौन्दर्यवर्यः ।
जाता तत्रैव कन्या गुणमणिनिकरा पुण्डरीकिण्यभिख्ये
चक्रेशस्यात्मजा सा सुरवरवनिता श्रीमतीति प्रवित्ता[1] ॥ १

शशधरसितसौधे निद्रिता सा निशायां
दिविजपटहरावं श्रूयमाणा शुभाङ्गी ।
अपरिमितगमूर्च्छा ज्ञातपूर्वप्रपञ्चा
व्यलपदमितदुःखा पण्डिताभिख्ययामा[2] ॥ २

[3]चन्दनलिप्तसुवर्णशरीरसुधौतवसनधरधीरं
मन्दरशिखरनिभामलमणियुतसन्नुतमकुटमुदारम् ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *१ ॥

इन्दुरविद्वयनिभमणिकुण्डलमण्डितगण्डयुगेशं
[4]चन्दिरदलसमनिटिलविराजितसुन्दरतिलकसुकेशम् ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवर
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *२ ॥

---

१) प्रवित्ता = प्रसिद्धा ।

२) अमा = सह ।

३) A रामक्रियारागे । यतिताळे । B रागकेतारगौळ ।, M रागवसन्त-गुर्जरि, S रावक्रियारागे ।

४) चन्दिर=चन्द्र ।

शारदशशधरवदखिलह्लादनकारकवदनसुकान्तं
भूरिमनोहरनर्मकथनरसस्यन्दिलपनवरशान्तम् ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *३ ॥

केलिरणन्मणिगणघृणिरञ्जितहारकदम्बकभानं
बालदिवाकरकाशविभूषणशोभितवत्सधरेनम्[५] ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *४ ॥

विविधमणिरचितभूषणभूषितकोमलतरभुजदण्डं
सुविशदसदमलसरसगुणनिकरनिधिनिक्षेपकरण्डम् ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *५ ॥

स्फुरदन्त्यकाञ्चनविरचितरसनाविवलितमध्यशरीरं
वरवज्रसारशिरीषसुकोमलवामजङ्घोरुयुगेरम् ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *६ ॥

मृदुलसरलतलचलनविलोलितविमलकमलसमपादं
सदमलचेलसदञ्चलचञ्चलमञ्जुलकेलिविनोदम् ।
कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनि मन्मथकेलिपरम् ॥ *७ ॥

योजनपरिमितदिक्सुरभीकृतदेहभृदभिनवकामं
व्याजरहितनवरसभरितामरभोगपयोनिधिसोमम् ।

---

५) वत्सधर + इनम् ।

कथमिह लप्स्ये दिविजवरं
मानिनिमन्मथकेलिपरम् ॥ *८ ॥

इन्दुर्घर्मकरायते प्रियतमे वायुश्च हीरायते[६]
लेपो ऽपि[७] ज्वलनायते कुसुमसन्माला ऽहिजालायते[८] ।
आवासो गहनायते स्मरवशाद्देहो ऽपि कारायते
हा कष्टं पतिविप्रयोगसमय. संवर्तवेलायते ॥ ३

इति निजहृदयस्थं सम्यगावेद्य सर्वं
मम पतिललिताङ्गे मेलन प्रापयेति ।
गतभवचरितार्थं पट्टके सविलिख्य
सकलगुणसमृद्धे प्रार्थये पण्डिते त्वाम् ॥ ४

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीत-
वीतरागे श्रीमतीजातिस्मरणवर्णनो नाम
चतुर्थ' प्रबन्धः ॥४॥

[५]

सुकविविमलबुद्धिः श्लिष्टमर्थं[१] वृणोति
सुनयविहितराज्य श्रीरवाप्नोति यद्वत् ।
नलिनसुभगनेत्रे मेलयिष्यामि तद्वत्
पतिमिह तव कन्ये मा कृथास्त्व विषादम् ॥ १

---

६) हीरायते = वज्रायते

७) B गन्धो ऽपि, H दीपो ऽपि for लेपो ऽपि

८) The second parts of lines two and three are inter-changed in some MSS.

१) BM शिष्टमर्थं ।

तयार्पितं पट्टकमादधाना
सखीष्टकार्यानयनात्तचित्ता ।
उत्तुङ्गसौधोत्पलखेटकाख्ये
प्रापन्महापूतजिनालयं सा ॥ २

श्रीवज्रजङ्घो नरनाथपुत्रो
जिनालयं प्राप तु वन्दनार्थम् ।
तत्पट्टकं वीक्ष्य मुमोह पश्चा-
त्तत्पट्टकार्थं समुवोचदित्थम् ॥ ३

[2]श्रीप्रभनामविमानसुभास्वरदेशविभागविलासं
दीप्रकनीलपिनद्धमदङ्गणमेदुरभूमिविभासम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम्[3] ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम्

श्रीप्रभपतिनिकटस्थमनोहरनारीरूपमुदारं
सुप्रभकिसलयकल्पमहीरुहवीथीनिवहविहारम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *२ ॥

सरसिजकुवलयकुसुमविराजितकेलिसरोवरतीरं
मरकतमणिचयविरचितरुचिमयडोलागेहसुवारम्[4] ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *३ ॥

---

२) A धन्यासि रागे; B राग-शंकराभरण, M राग-मुखरि, S धन्यासि रागे ।

३) विरास = प्रकाशयुक्तम् ।

४) सुवार = सुखमूहम् ।

मण्डपपल्लवतोरणमण्डलशोभितकृतगिरिजालं
खण्डितवनिताकृतककलहभावमण्डितविमुखविशालम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *४ ॥

सुरगिरितटमणिरुचिगणयवनिकाव्यवहितदम्पतिरूपं
सरसजनितकोपयुवतिचरणहतिगिरितटगुल्मकलापम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *५ ॥

मामभिरञ्जितुमानतमस्तकराजितवनितालीलं[५]
कोमलतरचरणौ मम नन्दितुमानमदवलाखेलम्[६] ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *६ ॥

अच्युतकल्पसुरेन्द्रकृतादरलब्धसन्मानविस्तारं
अर्चितमेरुनगादिजिनगृहवन्दनगमनविचारम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकास
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *७ ॥

उरसि मम विहितचरणसुलाञ्छनविरहितसकलविनोदं
चरणसरोजे नतमकुटं मां त्यक्त्वा सरससुमोदम् ।
ब्रूहि व्यलिखदिह का हि विकासं
स्मरति मनो मम विहितविरासम् ॥ *८ ॥

---

५) A लीला ।

६) AM खेलाम् ।

श्रीवज्रदन्ताख्यनरेन्द्रपुत्री
त्वयोक्तजन्मान्तरसत्कलत्रम् ।
श्रीमत्यभिख्या गुणरत्नपात्रं
पैतृष्वसेयी लिखितात्र चित्रम् ॥ ४

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीत-
वीतरागे वज्रजङ्घपट्टकार्थविवरणो नाम
पञ्चम प्रबन्ध. ॥५॥

[६]

गतभवमिलितां तां वज्रदन्तात्मजातां
विरहदहनदग्धां श्रीमतीं प्रौढकान्ताम्[1] ।
त्वदभिगमनलीनालोचन प्रार्थ्यमानां
सपदि सुभग गत्वा खण्डितां रक्ष भूप ॥ १

[2]सेवितां नवयौवनायतरूपकान्तिचयेन
आवृतां निजदेहभानुविसारणावरणेन ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *१ ॥

राजितां जितवञ्जुलामलपादपल्लवकेन
भ्राजितां भ्रमरालिसेवितपादपद्मयुगेन ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *२ ॥

भासितां धृतमारबाणधिजानुयुग्मधरेण
काशितां स्मरहस्तिदन्तनिभोरुरूपवरेण ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *३ ॥

---

१) B मोहकान्ताम् ।
२) AS माळव गौडरागे , B राग-कल्याणि, M राग-काम्भोधि ।

संगतां सिकताचयाभसुमध्यशोभनकेन
अङ्कितां सुशिरीषपुष्पमृदूढबाहुशुभेन ॥
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *४ ॥

नन्दितां स्मरपूर्णकुम्भपयोधरातिशयेन
सौन्दरां नयनद्वयाञ्चितवक्त्रपद्मसुमेन ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *५ ॥

भूषितां मुखवासनाधृतनासिकाविभवेन[3] ।
योषितां[4] मणिमुत्पलाङ्कितकर्मकान्तिततेन ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *६ ॥

लालितां शशिखण्डसंनिभकान्तिसंनिटिलेन
लोलितामलिनीलकुन्तलग्रन्थिकारचनेन ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *७ ॥

कामिनीं धृतहारनूपुरचारुभूषगणेन
श्रीमतीं सकलाभिरामकसाधुभूरिगुणेन ।
धर धर कृतादरमानसेन ॥ *८ ॥

चूताशोकसुमल्लिकाब्जकुमुदव्रातप्रफुल्लप्रसू-
नौघासादिततिग्मसायकचयान्प्राणोपहारोद्यतान् ।
भृङ्गारब्धसुझंकृतान्विषमगान्मारोपय त्वं वृथा
चापे पुष्पमये मनोभव मकां विज्ञाप्यते ऽद्य प्रभो ॥ २

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीतवीतरागे वज्रजङ्घस्य श्रीमतीसौरूप्यवर्णनो नाम षष्ठ प्रबन्ध ॥६॥

---

३) वासना + अधृत ।

४) B मुक्त for मणि ।

[७]

तत्रथ चैत्यालयपट्टशाला-
मध्यासित विभ्रममानसं तम् ।
व्योमावतीर्णं त्विव वज्रजङ्घं
सा पण्डितापीत्थमुवाच वाणीम् ।।१

कुण्डलिमण्डलमण्डितविषमिव दण्डयतीह समीर
चण्डयते ऽखण्डमण्डलविधुमिव पिण्डितचन्दनसारम् ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप[2] तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव[3] चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ।।*१।।

संततविरचितसुमनशरादिव तव शरणे सुविलोलं
स्वान्तजमर्मणि वर्म तनोति स शरशरजच्छदजालम्[4] ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ।। *२ ।।

अमितसुमनशररचितसुतल्पं लास्यकलाकमनीयं
यममिव तव सुखमनुभवनाय तनोति सुमनशयनीयम् ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ।। *३ ।।

---

१) A गूर्ज्जरे रागे, B राग कावेरी, M राग पतुवरालि, S अथ गुर्ज्जरि रागे यति ताळे ।

२) AMS भूप for भूमिप ।

३) कलम्बदरात् = बाणभयात् ।

४) शरशरज = बाणकमलम् ।

धरति विकम्पितलोचनजलवहमानननलिनमधीरं
सरसिजमिव नलिनी रजनीपिहितहिमनिकरजलधारम् ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ॥ *४ ॥

वहति विलसदतिविरहदहनभरश्यामलमुखमविकाशं
तुहिनकिरणमुपरागपिहितमिव क्षणदा[५] विगतविभासम् ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ॥ *५ ॥

स्वपति सुकिसलयविरचितशयने मृदुविन्यस्तशरीरा
स्वपति विरहदुःखसहनविशक्तेवाग्निनिविष्टाधीरा[६] ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ॥ *६ ॥

अभिमतगीतमणितुमतिसौन्दरपरिवादनीमादाय
नभसि शशिनमभिवीक्ष्य जहासीद्वीणामेणभयाय ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ॥ *७ ॥

अनुदिनमपि तव पतिना पावनमृदुतरपादसरोजे
मनसिजनिभभवदमलगुणौघं ध्यायति हृदयपयोजे ।
तव विरहे सा मुग्धा भूमिप तव विरहे सा मुग्धा
भूमिप कामकलम्बदरादिव चिन्तनया त्वयि स्निग्धा ॥ *८ ॥

---

५) क्षणदा = रात्रि ।

६) निविष्टा + अधीरा ।

इति निजनिपुणोक्त्या वज्रजङ्घं प्रसाद्य
पुनरपि रसयुक्तं पट्टकं तेन दत्तम् ।
अधिकभरितमोदा स्वीकृता सावधाना
लघु निजपुरमित्वा कन्यकायै स्म दत्ते ॥ २

तं दृष्ट्वा चिरमाकलय्य पुलकव्याप्ताङ्गयष्टिर्मुदा
तुष्टावेति निजात्मरक्षणपरां तां पण्डितां श्रीमती ।
दुग्धक्षीरकुचप्रवेशनिपुणे स्त्रीरूपसधारित-
प्रज्ञे कौशलभूमिके मम पतेरन्वेषणे तत्परे ॥ ३

षटखण्डाधिपते मदीयतनयश्रीवज्रजङ्घाय ते
स्वस्रीयाय सुवज्रबाहुरवदद्देहीति तां श्रीमतीम् ।
तन्लब्ध्वा निजचेतसि स्थितमिदं पृष्ट त्वया साध्विति
चक्री प्रीणितमानस सुभगजामात्रे ददौ कन्यकाम् ॥ ४

जन्मान्तरप्रेमनिविष्टगात्रौ
सुरूपलावण्यकलापपात्रौ ।
परिस्फुरत्पद्मदलाभनेत्रौ
सुरेजतु कामनिरेकसूत्रौ [७] ॥ ५

वल्लीमण्डपशोभिते कृतगिरौ पद्माकरे कर्हिचि-
च्चूताशोकसुमल्लिकादिकुसुमैराक्रीडने क्रीडितौ ।
सर्वर्तुप्रथितोरुभोगनिचयैस्तृप्तेन्द्रियौ दम्पती
लेभाते तनयान्सुवीर्यविदितानष्टानवत्यामितान् ॥ ६ ॥

अधिपिहितगवाक्षे धूपिते शीतकाले
निबिडभरितधूमे वासगेहप्रसुप्ता ।

---

७) निरेक = नि सन्देह (?)

[८]वलितगलनधूमौ प्रापतुर्मृत्युमेतौ
मुनिपकशिपुदत्त्या प्राप्नुतां भोगभूमिम् ॥ ७

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे श्रीमतीविरहवर्णनो नाम
सप्तम प्रबन्ध ॥ ७ ॥

[८]

मेरोरुत्तरदिक्स्थिते कुरुवरक्षेत्रे सुभोगाकरे
जायेते स्म हि दम्पती सुरसमौ बालार्कचञ्चत्प्रभौ ।
केयूरप्रमुखोद्धभूषणधरौ सुव्यक्तवाग्भूषणौ
पूर्वोपार्जितपुण्यपाकजनितान्भोगानभुङ्क्तां सदा ॥ १

वरमणिविसरणकिरणविशाले[१]
सुररमणीयकवनघनजाले
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधर ॥ *१ ॥

सुरुचिरमणिखनिविनिगतमाने
मरकततततिधरद्वनिविताने ।
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधर. ॥ *२ ॥

---

८) B विगत for वलित ।

१) A अष्टपद । कनडगौळरागे, B राग-वसत, H राग-देशाक्षि, S कनड-गौलिरागे ।

कनककमलसुमधूलिपिधाने
घनसद्मलजलखातनिदाने ।
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधरः ॥ *३ ॥

कुसुमरसविधूतवातनिवासे
कुसुमितसुरतरुराजिविभासे ।
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधरः ॥ *४ ॥

अमृतसदृशरसधृतमदिराङ्गे
कमनमधुररवभृततूर्याङ्गे ।
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधरः ॥ *५ ॥

कटकमकुटचयचितभूषाङ्गे
स्फुटितकुसुमसुघटितमाल्याङ्गे ।
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधरः ॥ *६ ॥

निरसिततिमिरविसरदीपाङ्गे
वरविधुरविघृणिजितदीप्त्याङ्गे ।
राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधरः ॥ *७ ॥

[२]सदनसदशनदगृहळेपाङ्गे
सद्मळवितरणपटपात्राङ्गे ।

---

२) सद् + अशन + द ।

राजित आर्य राजितो
राजितो विषये वरधीधरः ॥ *८ ॥

एवंविधैर्भोगचयैरुपेतो
दशाङ्गकल्पद्रुमसम्प्रदत्तैः ।
कदाचिदार्यः सुरभूरुहालौ
विहारयामास सुरेन्द्रलीलः ॥ २

प्रीतिकरं सुतपसं प्रियदेवसंज्ञ
चाकाशचारणमुनी परमावधीद्धौ ।
व्योमावतीर्णरविबिम्बनिभौ समीक्ष्य
भक्त्या प्रवन्द्य यतिपौ विनिवेश्य पीठे ॥ ३

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य
कृतौ गीतवीतरागे भोगभूमिवर्णनो
नामाष्टम प्रबन्ध ॥ ८ ॥

[९]

मुनिपतिमभिवीक्ष्य प्रेमबाष्पार्द्रनेत्रो
मुहुरपि तमपृच्छद् गद्गदोत्कण्ठवक्त्र ।
मुनिकुलतिलक त्व बान्धवो वा दृढ मे
वद विचलति चित्तं पृष्टवानित्थमार्य ॥ १

तच्छ्रुत्वा पुनरित्यवोचदमले वैद्याधरे जन्मनि
वत्स्यौव स्मरसि त्वमेव सचिव बुद्ध स्वय पूर्वकम् ।
मां जानाहि महाबलस्त्वमगम दातु सुधर्म तवे-
त्युक्त्वा मोक्षसुखप्रद सुविमल दत्त्वा ययौ सन्मुनि ॥ २

प्रीतिकरे मेघपथे गते ऽस्मिन्
स्मृत्वा पुनस्तस्य गुणान्विनीतान् ।
जायासमेतो ऽमलवाक्प्रसूनै-
स्तुष्टाव चार्य[1] सुगुणानुराग ॥ ३

अमलगुणभरसम्यक्त्वविकसनमुपलाति
समलविर्मीलितशङ्काङ्कुरकमपि लुनाति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

मलनिचिततनुकाक्षादलनमपि चिनोति
मिलितमुनिविचिकित्साकरणमवमिनोति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *२ ॥

कुमतिजनितविमूढजननमपजहाति[2]
श्रमणजनशबलाचारलवमपिदधाति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *३ ॥

श्रुतधरसदमलाचारविनयमुपैति
यतिनिकरकृतवात्सल्यभरणमुपयाति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *४ ॥

---

१) AS अ (आ) सावरि रागे, B राग-अठाण ।
२) B °मतिजहाति

परमजिनमतभासप्रवणमुपलिनाति
निरघसुखदमोक्षे निलयमभिवृणोति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *५ ॥

धरति शिवसुखसारे दुरितमपनिहाय
हरति हृदयनिवासे दवथुमपनीय ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *६ ॥

सुरुचिरसुपरमानन्दथुमनुकरोति
भरितसुभगमनोवृत्तिकरमनुधिनोति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *७ ॥

सुजनसदसि योग्यत्वभरमपि ददाति
निजजनितशुभसौभाग्यधरमुपदधाति ।
सुजनसमागमलाभो
मम प्रेयसि समागमलाभो ॥ *८ ॥

महाबले भोगसुखातिलोल
विनष्टसद्धर्मपथप्रविष्टे ।
सुरक्ष्य धर्मामृतदायको ऽद्य
समेत्य सन्मार्गमबोधयन्मे ॥ ४

गुरुर्विधाता गुरुरेव दाता
गुरुः स्वबन्धुर्गुणरत्नसिन्धु ।
गुरुर्विनेता गुरुरेव तातो
गुरुर्विमोक्षो हतकर्मपक्षः ॥ ५

निजगुरुपदपद्मं प्रेक्षमाणो मनोब्जे
दुरितजयजमोक्षस्थानसन्यस्तचित्तः ।
विमलतरसुदृष्टिं भावयन् जीवितान्ते
समजनि सुरलोके श्रीधरो देववर्यः ॥ ६ ॥

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे आर्यस्य गुरुगुणस्मरणवर्णनो
नाम नवम प्रबन्धः ॥ ९ ॥

[१०]

ईशानकल्पे सुखदादनल्पे[1]
स श्रीधरः श्रीप्रभकाश्रयाने ।
सुप्तोत्थित वेत्यभिवीक्ष्यमाण
सुराः समीक्ष्याहुरुदारवाणीम् ॥ १ ॥

शुभसुरलोके[2] प्रभारितलोके शुभतर[3]पुण्यविपाक
अभिमतशोभ प्रमुतमलाभ प्रमुदितविश्वसुनाक ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार ॥*१॥ ध्रुवपदम्

---

१) सुखदात् + अनल्पे
२) A अष्टपद । देशवराळे रागे, B राग-मोहन, M राग-केदारि गौळ; S राग देशवराळि ।
३) M शुभकर ।

बन्धुरतीरे सौन्दरनीरे मन्दसुगन्धसमीरे
नन्दितसारे रुन्द्रगभीरे चन्द्रकिरणनिभगौरे ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकायमुदार ॥ *२ ॥

परिमलभरिते ऽमृतजलनिचिते दरसुविदलितसरोजे
वरमणिकीलितमकुटविभूषित सरसि सवनमभिराजे
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार ॥ *३ ॥

उदकतरूद्भवसदमलरसनवदधिघृतक्षीरसमाजा
मुदितसुरौकप्रदलितशोकप्रदयकजिनपतिपूजाम ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार ॥ *४ ॥

सुरुचिरभावोत्करश्रितसेवा सुरततिविरचितसेनां
पुरुजिनमार्गं वरसुखसर्गे विरचितपुण्यविधानाम् ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार ॥ *५ ॥

भावजधीरभावितनारीचाविलुलितशुभगात्र
सेवितलेप पावनरूप जीवनजाननेत्र ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार॥ *६ ॥

---

४) सुर + ओक ।

५) भावज = मन्मथ ।

६) जीवनज = कमलम् ।

पतिमतिरक्ति नुतवरशक्ति धृतनिजवल्लभिकालिः[७]
कृतशृङ्गार भृतभृङ्गार जितरतिसुभगसुलील ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार ॥ *७ ॥

मञ्जुलराव पुञ्जितभाव पञ्चितनृत्यविलास
रञ्जितवेषं सिञ्जितभूष कञ्जदलाक्षिविभासम् ।
सुकलय देव प्रकटसुभाव स्मरसमरूपविभार
सुखपदजात सरसविनीत सरभसकार्यमुदार ॥ *८ ॥

इत्थं सुरोक्तं सकलं विधाय
स श्रीधरस्तत्र सुखाब्धितीर्णः ।
च्युत्वा ततः पूर्वविदेहभूमौ
पुत्रः पवित्रः सुविधिर्बभूव ॥ २

देशे महावत्सविशिष्टनाम्नि
वरे सुसीमानगरे सुदृष्टेः ।
सौन्दर्यनन्दाख्यपतिंवरायां
सल्लक्षणोपेतमनोहराङ्गः ॥ ३

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे श्रीधरस्य स्वर्गवैभववर्णनो
नाम दशमः प्रबन्धः ॥ १० ॥

---

७) वल्लभिका – आलि ।

[११]

ललितमृदुलगात्र सत्कलाराशिपात्रः
सरसिजदलनेत्र क्षत्रियः ख्यातगोत्रः ।
रिपुकुवलयमित्र पुण्डरीकाभवक्त्र
गुणमणिधृतसूत्रः सत्त्वरक्षाचरित्र ॥ १

स श्रीमान् सुविधिर्जगाम विमलेशस्यान्तिक वन्दितु
चक्रेशा निजमातुलेन सहस प्राच्यं प्रमोदावहः ।
दृष्ट्वा दीक्षितमातुल स्वयमतो दीक्षामवाप्तु स्थित
वाच सद्विनयान्वित स्वतनय प्रोवाच वै केशवम् ॥ २

धर्मकथनपरवचनविलास
निर्मलसुखकरज्ञानधरेश ।
यामि वन भो यामि वन
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

सदमलचरितनिकरमणिहार
पदकमलविनतजनताधार ।
यामि वन भो यामि वन
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *२ ॥

अनुसरणयुतसुजनदिविजेन्द्र
कुनयसरणिरतकुजनयमेन्द्र ।
यामि वन भो यामि वन
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *३ ॥

---

१) A अष्टपद । गूर्ज्जरि रागे, B राग-मध्यमावति, S राग गुर्जरि रागे ।
२) कुजन-यमेन्द्र

स्वजनपदजनितसुसचिववर्ग
स्वजनितरिपुषड्वर्गविसर्ग ।
यामि वनं भो यामि वन
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *४ ॥

निजकुललसदसिजीवनलोल
विजितसकलरिपुरणमुखलील ।
यामि वन भो यामि वनं
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *५ ॥

धार्मिककुलचरणादिगुणाढ्य
निर्मदशमदधर्मधरेड्य ।
यामि वन भो यामि वनं
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *६ ॥

परिवृढसचिवोत्साहजशक्ते
करिरथहयनरवरबलशक्ते ।
यामि वनं भो यामि वनं
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *७ ॥

सुनयनिचययुतजनपदवर्य
जननयनवनजघनवनसूर्य ।
यामि वन भो यामि वनं
नन्दन राज्ये मतिमाधेहि ॥ *८ ॥

पित्रोक्तवाक्य विनिशम्य पुत्रो
राज्यं तवैतद्विषवद्विभाति ।

ममापि तद्वत्प्रतिभाति तात
त्व तिष्ठ सर्वामर्शे विशिष्टः ॥ ३

तिष्ठामि नो चेदहमेव नास्मा-
तीत्थं निजस्वान्तगत निवेद्य ।
स केशवो दारचरो व्यरसी-
त्पुत्रस्य मोहात्सदनीबभूव ॥ ४

एकादशोरुनिलयो विनिवृत्तसंग
कौपीनखण्डकधरो ऽतितप.कृशाङ्ग ।
अन्ते समाधिविधिमात्कृतदेहभार
कल्पे ऽच्युते दिविजसंघपतिर्बभूव ॥ ५

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे सुविधिपुत्रसबोधनो नामै-
कादश प्रबन्ध ॥ ११ ॥

[१२]

मरकतमणिमुख्यप्रोल्लसत्सर्वरत्नै-
रमलकनकपट्टैरन्विते मञ्चयुग्मे ।
मृदुतरवरतल्पे दभ्रवस्त्रप्रसारे[1]
सदमलमणिबिम्ब वा स्म संजायते स ॥ १

एव समुत्पन्नसुरेश्वरस्य
द्वाविंशतीद्धाम्बुधिजीवितस्य ।

---

१) दभ्र = सूक्ष्म ।

तपोबलादार्जितपुण्यकस्य
शरीरमाभादतिसौन्दरं तत् ॥ २

सुरतरुसुरभिभरितकुसुमवरमालिका[2]
परमसुरगिरिशिखरनिभमकुटमौलिका ।
भाति हेममयधरण[3]तनूघृणिजालिका ॥ *१॥ ध्रुवपदम् ।

परमशुभतरुजनितफलसदृशमञ्जुला ऽऽ—
भरणनिकरकिरणसमूहबहुलोज्ज्वला ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *२ ॥

सुरभिभरधृतकुसुमिनसुरतरुभासिताऽ-
मरवृषभसुषमशुभलक्षणविभासिता ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *३ ॥

अलिकुलकममलिनकुन्तलविभाजिता
अलिमिलितनलिननिभनयनमुखराजिता ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *४ ॥

खरकिरणशशिकरनिभकर्णकुण्डला
शरदमलघनसदृशवरहारमण्डला ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *५ ॥

कटककेयूरभूषितबाहुयुगलालिता
घटितलसदशुकाञ्चितजघनलोलिता ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *६ ॥

---

२) A गुडक्रिय रागे । यति ताले, B राग-दर्बार, S गुडक्रि रागे ।

३) B विधृत for धरण ।

कनककदलीस्तम्भसदृशोरुसयुता
सुनखरुचिसलिलभवनलिनयुगचायिता ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *७ ॥

दिविजनारीनयनस्पर्शहृदयंगता
नवकान्तिविधृतदिविजेन्द्रेण सगता ।
भाति हेममयधरणतनूघृणिजालिका ॥ *८ ॥

सामानिकादिदशभेदसुरौघवन्द्यो
मित्रामरैः सहजभोगसुखाभिनन्द्य ।
पुण्यप्रभावजनिताम्बरभूषणाढ्यो
दिव्यां सुरेन्द्रपदवीं चिरमावसत्सः ॥ ३

सुललिततरवेषा दिव्ययोषाः सुभूषा
परिमलसुममाला शस्त्रखेला सुचेला ।
मृदुलरवनिलीनारब्धगाना सुमाना
परमसुखनिधानं निन्युरेनं निजेनम् ॥ ४

कल्पे ऽच्युते कल्पतरूपशोभे
कल्पान्त्यजेन्द्रः प्रविभुज्य भोगान् ।
त्यक्त्वा स्वदेहं निजजीवितान्ते
श्रीवज्रनाभिर्जनपो ऽजनिष्ट ॥ ५

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे अच्युतेन्द्रदिव्यशरीरवर्णनो
नाम द्वादश प्रबन्ध ॥ १२ ॥

[१३]

जम्बूमति द्वीपवरे विदेहे
प्रागाश्रिते धर्मधरोरुदेशे ।
सुपुष्कलावत्यभिधाप्रतीते
श्रीपुण्डरीकिण्यभवत्पुरी सा ॥ १

तद्राजधानीपतिवज्रसेना-
च्छ्रीकान्तिकायास्तनयोऽभिजज्ञे ।
वज्राङ्कुरालिङ्गितनिम्ननाभिः
स सार्वभौम क्षितिपाग्रगण्य ॥ २

मदनमनोहरभरितसुयोषा[1]
सदलिकुलमिलितपरिमलवेषा ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

इनघनसगमलसदधिकारा[2]
स्तनयुगलोपरि विचलितहारा ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *२ ॥

कुटिलचलदलकनिटिलदलेन्दुः
पटुतरतोषजनितजलबिन्दु ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *३ ॥

---

१) A अष्टपद । पचमरागे, B राग–हसानदि; S राग । पचमरागे ।
२) इन = चक्रिन् ।

मण्डितकुण्डलमञ्जुकपोला
खण्डितहंसवधूगतिलीला ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *४ ॥

क्षितिपतिलोचनभाजनहसना
विततविकूजिततितियुतरसना ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *५ ॥

मलयजकल्कविलिप्तसदङ्गा
ललितजलजदलविचलदपाङ्गा ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *६ ॥

द्युतिचयनिचितसुमृदुतनुसारा
पतिमतिहितदगुणाब्धिगभीरा ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *७ ॥

अनघजिनपपदयजनविलोला
जिनमुनिजनपदविनमनशीला ।
काचिदमलगुणाकरा
युवती वरपतिमुदिता ॥ *८ ॥

विलुलितगुणसार सत्यवाणीसुधार
रिपुकुलबलदारो विश्वविद्याविचारः ।
जितसकलधरेरः पूणपुण्यानुसारः
शमितमदनघोर सार्वकारुण्यधारः ॥ ३

सुपूर्वपुण्यार्जितचक्रलाभः
षट्खण्डसीमाङ्कितराज्यभारः ।
दशाङ्गभोगाम्बुधिपूर्णचन्द्र
शक्रस्य लीलां नितरां बभार ॥ ४

जननमरणजात दुःखमालोच्य चित्ते
सुनयतनयवर्ये न्यस्तसाम्राज्यलक्ष्मीः ।
निजगुरुजिनपान्ते त्यक्तसर्वोपधि सन् ।
सकलभुवनवन्द्य जैनरूपं दधौ स ॥ ५

शस्तैः पञ्चमहाव्रतैः समितिभिः गुप्तित्रयेणापि च
युक्तः षोडशभावना जिनपतिश्रीपादमूले सदा ।
ध्यायस्तीर्थकरत्वपुण्यममल सपादयन्सन्मुनि-
स्त्यक्ताहारशरीरको यमधरः सर्वार्थसिद्धि ययौ ॥ ६

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे वज्रनाभिस्त्रीवर्णनो नाम
त्रयोदश प्रबन्ध ॥ १३ ॥

[१४]

जम्बूवरद्वीपसमानमाने
द्युलोकसौधाग्रविराजमाने ।
ससारजीवाखिलसौख्यलीने
जज्ञे ऽहमिन्द्र परमे विमाने ॥ १

वि[1]मिलितकिरणे समुदितरमणे सुरतनुघृणिवलये ।
सुमणिविरचिते शोभनभरिते सुभगविसरनिलये ।
रेमे सुरपो लसद्वनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *१ ॥
ध्रुवपदम् ।

परिमलभरिते घृणिगणनिचिते तरलितमणिभासने
सुरतरुकुसुमे सदजिरसुषमे सुरततिनिवसासने ।
रेमे सुरपो लसद्वनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *२ ॥

सुपिहितगगने सुरकुजगहने सुधवलरुचिरुषिते
अपगतमलिने ऽरुणमणिपुलिने सरसिजवनभूषिते ।
रेमे सुरपो लसद्वनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *३ ॥

सुरपसमासेडितजिनवासे मुनिसमसुरमहिते
विरचितनाशे शिखरविभासे मरकतगिरिसहिते ।
रेमे सुरपो लसद्वनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *४ ॥

मन्दसमीरे गन्धसधीरे सौन्दरजलविसरे
नन्दितसारे गन्धकुटीरानन्दशुनिकरभरे ॥
रेमे सुरपो लसद्वनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *५ ॥

सरलसुधूपे वरमणिकुतुपे[2] सुररमणीयधरे
निरुपमलीने परमविशाले करजितशीतकरे ।
रेमे सुरपो लसद्वनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *६ ॥

---

१) A अष्टपद, B राग–हिंदोळ ।
२) कुतुप, bed (?)

घनतरसाले[3] कनकजनाले वनितसदनसरले[4]
अनघसुमाले सुनयनखेले दिनमणिनिभतरले ।
रेमे सुरपो लसदवनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *७ ॥

चरमविमाने विरहितमाने पुरुमणिचितशयने
सरिगमगाने सरसेशाने पनितजिनपसदने[5] ।
रेमे सुरपो लसदवनौ सुवशी जिताङ्गजवरो । रेमे ॥ *८ ॥

आहारदेहाभशरीरलीलो
मन्दारमालाञ्चितमूर्धचूल ।
शुक्लाख्यलेश्याहितचित्तशीलो
रेमे ऽहमिन्द्रो ऽमरसौख्यजालः ॥ २

रुचिरमणिसुवेषो निर्निमेषो वियोष.
परमसुखचयाढ्या नाकजेड्य सुरेड्य
सदमलतनुभानो ऽनुत्तरेनः सुखेनो
व्यलसदखिलवर्यः शुद्धचर्यः सुवीर्यः ॥ ३

जीवाधिवासत्रसनाडिपूर्ण-
दिव्यावधिज्ञानसुविक्रियर्द्धिः ।
प्राग्जन्मसंपादितसार्वपुण्यः
षण्मासपूर्वं भुवमेष्यतीति ॥ ४

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे सर्वार्थसिद्धिविमानवर्णनो
नाम चतुर्दश प्रबन्ध ॥ १४ ॥

---

३) A-com घनतरसारे कनकजसारे ।

४) वनित = सगत ।

५) पनित = स्तुत ।

[१९]

जम्बु द्रुमासजनभासमाने[1]
द्वीपे शशाङ्कोज्ज्वलभागमाने ।
सद्भारतक्षेत्रवरे प्रताने
सुकोशलोऽभूद् विषयः प्रधानः ॥ १[2]

रत्नोरुसाला चलकेतुलोला
रथ्याविशाला जिनगेहमाला ।
नरेन्द्रलीला धृतरत्नमाला
साकेतसंज्ञा रचिता सुरेशा ॥ २

तस्यां नगर्यां जितदेवपुर्यां
सपूर्णचर्यां प्रमदाब्धितर्याम् ।
सलीलनार्यां परितोषकार्यां
श्रीनाभिराजो विरराज वर्यः ॥ ३

मनुकुलपतिकान्ता देहलावण्यकान्ता
विधुकरसमशान्ता कीर्तिभागाप्तभान्ता ।
पुरुजिनपतिमाता पूर्णविद्याब्धिपोता
गुणनुतमरुदेवी पुण्यराशिप्रजाता ॥ ४

[3]सदरुणकिसलयचरणयुगेन
मृदुसरसिजजयधृतसुभगेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

---

१) आसजन = सबन्ध ।
२) M सुकोशलाख्यो विषय ।
३) A अष्टपद, B राग—बेगडे, S राग तोडिरागे ।

वर्तुलकान्तिमृदूरुभरेण
चित्तजबाणधिवृत्तिधरेण ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *२ ॥

मञ्जुलकाञ्चीवेषचयेन
पुञ्जितकान्तसुमध्यशुभेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *३ ॥

नलिनसुबिसनिभभुजयुगलेन
दलितसुरतरुविटपचलेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *४ ॥

विचलितहारविलासशिवेन
कुचयुगविलसदुरोविभवेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *५ ॥

शशधररुचिधरसुषममुखेन
विशदकुमुददलनयनसखेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *६ ॥

अलिकुलकुन्तलभरनिटिलेन
विलसितशशिदलसमकुटिलेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *७ ॥

कुण्डलमण्डितश्रुतियमलेन
खण्डितकुमतवचनसुबलेन ।
सा वनिता सुविराजिता
सुभगा वनितासु विराजिता ॥ *८ ॥

सुरूपलावण्यविशुद्धकान्ति-
श्रीमद्विभूत्यादिगुणै शचीवं ।
जनेक्षणानन्दविधायिनी सा
विराजिता कोमलसारसाक्षी ॥ ५

केयूरवेषादिविभूषिताङ्गा
पीयूषपूरस्रववत्प्रसगा ।
पतिव्रताद्युद्धगुणौघसगा
विभासिता कान्तिपयस्तरङ्गा ॥ ६

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे मरुदेवीवर्णनो नाम
पञ्चदश. प्रबन्धः ॥ १५ ॥

[१६]

यक्षेश्वरो देवपतेर्निदेशात्
सार्धत्रिकोटिप्रमितानि पूर्वम् ।

---

४) B गुणै प्रभूतै । महत्सुखानन्दविधायनाभा विराजिता ।
पृ ५) B र for सार ।

रत्नानि संध्यात्रितये ऽपि माभ्यः
षड्भ्यो ववर्ष क्षितिपाङ्गणेषु ॥ १

ऐषैकदा[1] पुष्पवतीशमाता[2]
गङ्गादिसत्तीर्थपवित्रतोयैः ।
संस्नापिता शिष्टसुराङ्गनाभि-
शिश्ये निजेशा सह भूषिताङ्गा ॥ २

शुभ्राम्बरा शुभ्रसुभूषशोभा
शुभ्रेद्धपुष्पव्रजमाल्यभारा ।
शुभ्रच्छदस्त्रीसमलीलयाना
शुभ्रांशुकच्छादितमञ्चयाता ॥ ३

मनोहराख्ये वरतूर्ययामे
स्वप्नान् शुभान् सा समपश्यदेतान् ।
गजाधिपादीन्वृषभेश्वरस्य
प्रतापशान्तादिगुणप्रकाशान् ॥ ४

मदजलधृतसुरकरिसितसदिभं[3]
सदमलकलरवपाण्डुरवृषभम् ।
वीक्षिता[4] हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

---

१) B om verses Nos 2 and 3

२) पुष्पवती + ईशमाता ।

३) A अष्टपद, B राग-रागमालिके ।

४) M alone adds हरिवीक्षिता after वीक्षिता in all the verses.

अरुणजटाधृतमृगपतिममलं
करियुगस्नापितवरतनुकमलम् ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *२ ॥

सुरभिभरितसुममालायुगलं
किरणविभासितशशधरममलम् ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *३ ॥

निरसिततिमिरकरविमतितिग्मं[५]
सरसि विलासितमीनकयुग्मम् ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *४ ॥

चन्दनचर्चितकुम्भसुयमल
नन्दितसरसिजवापीमतलाम् ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *५ ॥

तरङ्गविलोलितजलधिसमान
करिरिपुततिधृतपीठं भानम्[६] ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *६ ॥

---

५) तिमिरक-रवि ।

६) B पीठसुभानम्, M पीठविभानम् ।

भूम्यवतारितनागविमानं
व्योमाभासितदेवखयानम् ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *७ ॥

सरसिजमरकतवरमणितानं
विरहितधूमकमग्निनिधानम् ।
वीक्षिता हरिवीक्षिता
लोकविनुतपादकमला ॥ *८ ॥

स्वप्नेक्षणातुष्टविशिष्टचित्ता
रोमाञ्चकप्राञ्चितदिव्यगात्रा ।
शुभ्राम्बरभ्राजितसत्कलत्रा
विराजिता लोलकुरङ्गनेत्रा ॥ *९ ॥

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे षोडशस्वप्नवर्णनो नाम
षोडश प्रबन्ध. ॥ १६ ॥

[१७]

विलीननिद्रां च विभाततूर्यां
कलारवव्यापितकर्णशोभाम् ।
प्रबोधयामासुरिति प्रभात-
प्रशस्तपाठै सुरवन्दिदेवा. ॥ *१ ॥

---

७) A सुरुचिर for सरसिज ।

[1]विदलितसरसिजविरचितसाञ्जलि वागमदिह सुविभातं
सदमलकरविधुं[2] धरति रजनी निजमुखमिव लसकान्तम् ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयनं मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *१ ॥
ध्रुवपदम् ।

विगलितकिरणकलापकलाधरलोकनजनितविषादं
जगदभिनन्दय तावकवदनसद्विधुना कारय मोदम् ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे ।
देवि ललितशयनं मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *२ ॥

मन्दकरैरिव दिग्वनितास्पृशदिन्दुः[3] प्रवसितो भाति
मन्द्रध्वनियुतसारसवृन्द स्तुवदिव त्वामभिरौति ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयन मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *३ ॥

विरलिततारातितिरिव रजनी त्रुटितसुमुक्ताहारं
[४]सुरवभ्रमररवव्याजान्नलिनी स्तौति हि ते गुणसारम् ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयनं मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *४ ॥

रजनीविरहदग्धचक्राह्वययुगमनति सरस्सु तरङ्गं
रजनीपतिविहृतकोकमिथुनमभिवाञ्छति मित्रमभागम् ।

---

१) A अष्टपद, B राग-बिलहरि ।

२) A comm. सदमलशशिनं ।

३) A comm. स्पृशद्विधु ।

४) A वरित, but in the comm सुरव ।

लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयनं मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *५ ॥

चरणायुधध्वनिरनलनिकर इव दहति विटाङ्गकुटीरं
सरसिजगन्धवहत्परितो ऽपि संवाति सुगन्धसमीरम्[५] ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयनं मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *६ ॥

[६]सुरदिग्वधूदरविसरदर्भकवदुदेति विसरकरसूरः ।
करततिसेना प्रसरति पुरत एष्यद्दिनेशसारः ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयन मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *७ ॥

विकसितवदनां वीक्ष्य कमलिनीमेत्युत्पलिनी म्लानिं
माकन्दमधुरसपपिकगणो ऽयं तनुते पञ्चमगानम् ।
लोकविनतचरणाम्बुरुहे विमलानघसुगुणसमूहे
देवि ललितशयनं मृदु मुञ्च सुकोमलतरशुभदेहे ॥ *८ ॥

इत्थं प्रबुद्धा सुरबन्दिपाठा-
रवैः प्रभातक्रियया विनीता ।
अवोचदेत्य प्रमदामलाङ्गी
श्रीनाभिराजस्य समीपमेषा ॥ २

करिवृषहरिपद्माः पुष्पमाले च सोमं
रविशफरयुगे सत्कुम्भयुग्म च वापीं

---

५) AM समीर ।
६) दिग्वधू + उदर ।

जलनिधिहरिपीठे नागलोक विमान
मणिगणमनल निर्धूममद्राक्षमीश ॥ ३

श्रुत्वा सतीवाचमुवाच राजा
देवि त्वया दृष्टगजाधिपाद्याः
वदन्ति तुङ्गादिगुणाभिराम
वृषाधिनाथ समवाप्स्यसीति ॥ ४

जितपिकमृदुवाणी नीलनागाभवेणी
विमलतरचरित्रा विश्वनारीपवित्रा ।
इति निजपतिवाचा मंशयध्वान्तमोचा
श्रवसुखकृतपोषां श्रूयमाणा तुतोष ॥ ५

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे प्रभातवर्णनो नाम
सप्तदश प्रबन्धः ॥१७॥

[१८]

श्र्यादीन्द्रदेवीभिरुपास्यमाना
गर्भार्भकेनापि विराजमाना ।
स्वबन्धुवर्गेण सदेड्यमाना[1]
बभौ मरालप्रमदाभयाना[2] ॥ १

---

१) H सदेज्यमाना ।

२) प्रमदा + आभ–याना, H प्रमदेभयाना ।

चैत्राख्यमासे वरकृष्णपक्षे
सद्ब्रह्मयोगे नवमीदिनादौ ।
जज्ञे जिनेन्द्रो वृषभो महात्मा
सुरासुरेन्द्रार्चितपादपद्म ॥ २

गेहेषु शङ्खा प्रथमामराणां
भौमामराणां सदनेषु भेर्यः ।
ज्योतिष्कलोके पटुनादसिंहाः
स्वर्गेषु घण्टाः स्वयमेव रेणु ॥ ३

ज्ञात्वा सुरेन्द्रो जिनपस्य जन्म
स्वपीठकम्पप्रमुखोद्धचिह्नैं ।
सार्धं सुरेन्द्रैः ससुरैर्जिनेशो
जन्माभिषेक कुरुते स्म मेरौ ॥ ४

[3]नवनवतिदशशतसुयोजनविराजिते क्षितिभृति
विचलितजलवारः[4]
नवमणिसुशैलपतिसानुगतनिर्झरजलवदमराब्दकृतपूरः ।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे बभौ चारुमेरौ
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फार-
परिमलसुनिकरवाह· ।
बभौ चारुमेरौ ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

चूलिकामौलिधृतवरनरपराजितादिन्द्रमणिभृतिगमनशील

---

३) A अष्टपद, B रागमलयमारुत ।

४) वार = प्रवाह ।

५) A °ताद्रीन्द्रघृणिभृति but in the comm. in the text above

लीलया स्वाभिगतपरमजडतां जहासेव विशदतरजलकल्लोलः ।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाहः ।
बभौ चारुमेरौ ॥ *२ ॥

भद्रशालादिवनतरुवसनशोभिते जिनपतनुरुचिविसरपूतः
भद्रतोयेन युतगगनसुतरङ्गिणीपरिहसितबिन्दुततिपातः ।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाह ॥
बभौ चारुमेरौ ॥ *३ ॥

हसितसुरवासकैर्जिननिलयभासिते विशदतरसुतरङ्गफेन ।
लसदमलजलवाहपृथुलतरगमवेगसुविचलितदिविजवरसेन
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाहः ॥
बभौ चारुमेरौ ॥ *४ ॥

मुनिखचरसेवनाज्जिनवद्भिराजिते कमलदलरुचिभरितधारः
कनदनघकङ्केलीकिसलयसुघृणिविसरविद्रुमाङ्कुरमिलितसारैः।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाह. ।
बभौ चारुमेरौ ॥ *५ ॥

---

६) A विसर, but comm. निचय, B घृणिनिचयविसर; HS विसर ।

चरणचयपालितसुकुरुभूमिसेविते स्फटिकासनकिरणगौरः
वररत्नभूमितलकान्तिगणपूरणान्मणिकीर्णजलनिधि-
गभीर ।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाह ।
बभौ चारुमेरौ ॥ *६ ॥

कन्दरनिवासितामरयुगलसेविते ऽरुणमणिद्युतिशोण-
कान्त ।
सौन्दर्यनीलमणितलभानुमेलनाद्यामुनजलाभसुभगान्तः ।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाहः ।
बभौ चारुमेरौ ॥ *७॥

प्रीणिताशेषसुररमणीयदेशके कुसुमरसपूर्णमधुसारः
शोणमणिमरकतद्योततति०्याप्तसच्छुकनिवहसमरुचिर-
भारः ।
बभौ चारुमेरौ भूषितसुधाशनसमूहे
बभौ जिनसवनपावने महदमितभासनोत्स्फारपरिमल-
सुनिकरवाहः ।
बभौ चारुमेरौ ॥ *८ ॥

निःस्वेद विरँजो ऽमलं निरुपम क्षीराच्छरक्तान्वितं
सस्थानप्रथम सुवज्रवृषभप्रश्लिष्टनाराचकम् ।

---

७) B निरुजो, H निरजो ।

सौरूप्यं सहजोद्धगन्धभरित सल्लक्षणेनाङ्कितं
सद्वीर्यप्रियवाक्समेतमनघ दध्रे[८] शरीर प्रभु ॥ ५

सौवर्णगात्र. शतपत्रनेत्रो
दयाकलत्रस्त्रिजगत्पवित्र. ।
नाभीशपुत्रो नुतसच्चरित्रो
रेजे जिनेशः सुगुणैकपात्रम्[९] ॥ ६

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे भगवज्जन्माभिषेकवर्णनो
नामाष्टादश प्रबन्ध ॥ १८ ॥

[१९]

साक सुरेन्द्रप्रहितैः सुरौघै
समानरूपै समवेषधारैः ।
समानलीलै समसुप्रलापै-
र्भ्रेजे जिनेशः स सहृग्वयस्कै ॥ १

वदनविजितचन्द्रो देहसत्कान्तिसान्द्रो
विनतसुरनरेन्द्रो विश्वपुण्यौघरुन्द्र ।
हृदयनतमुनीन्द्रो दिव्यवाणीसुमन्द्रो
जयतु पुरुजिनेन्द्रो विष्टरभ्राड्मृगेन्द्र ॥ २

---

८) A बभ्रे, but the com दध्रे ।
९) B पात्र ।

[1]नीलभृङ्गाञ्चितमेरुवदलिनिभलोलकुन्तलमकुटे ऽङ्गं
खेलाल्लम्बितसुरतरुकुसुमसन्मालालङ्कृतमुत्तमाङ्गम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपम-
शरीरम् ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

सुललितवाणीक्रीडाचलनिभमिलितसुषमनिटिलेरं
अलियुतकमलजदलनिभताराकलितनयनयुगधारम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपम-
शरीरम् ॥ *२ ॥

चण्डकिरणविधुमण्डलवियदिव कुण्डलिश्रवयुगभास
पिण्डितशशिसरसिजसमशुभगुणमण्डितवदनविलासम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपम-
शरीरम् ॥ *३ ॥

मञ्जुलचम्पककुसुमसमायतरञ्जितनासासार
पुञ्जितनायकमणिगणराजितसिञ्जितवक्षोहारम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपम-
शरीरम् ॥ *४ ॥

सगतसुरतरुविटपद्वितयलसदङ्गधृतभुजयमलं
मङ्गलदेवीहससरस्सुभगंगतनाभिसदमलम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपम-
शरीरम् ॥ *५ ॥

---

१) A अष्टपद । वसतरागे, B राग-सिहेन्द्रमध्यम ।
२) B मालालकरणोत्तमाङ्गम् ।

शरदम्बुदाञ्चितमेरुनितम्बवदुरुमेखलसुनितम्ब
परमान्दोलास्तम्भयुगायतसरसोरुद्वयबिम्बम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपमशरीरम् ॥ *६ ॥

स्मरसुमनङ्गजबन्धार्गलसमपुरुजङ्घायुगलेर
परमजगच्छ्रीभाग्यगृहायितचरणनलिनयुगभारम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपमशरीरम्॥ *७ ॥

हीरवृषभनाराचसकीलनैसारतरास्थिसघात
घोरविषासिधनजयदोषजवारविबाधाधातम् ।
दध्रे वृषभजिनो ललितामलघृणिभरितमनुपमशरीरम् ॥ *८ ॥

साराधारविसारगौररुचिराकाराभराराजिता-
क्षीरापूरितवारिधीरसलसद्धारेण विभ्राजितः ।
लीलालम्बनलम्बितामलचलन्माल्येन सल्लालित
[४]चञ्चत्काञ्चनपञ्चनाञ्चितरणन्मञ्जीरसिञ्जान्वितः ॥ ३

सहजरुचिरलीले यौवनेनाप्तलोलो
विमलचरितमूल सौम्यकारुण्यशील ।
सदमलगुणजालो भातमन्दारमालो
मनुकुलमनुपालो व्यारुचन्नाभिबाल ॥ ४

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ गीत-
वीतरागे भगवत्परमौदारिकदिव्यदेहवर्णनो
नामैकोनविंशतितम प्रबन्ध ॥ १९ ॥

---

३) ॥ मर्कोलित ।

४) पञ्चन = (?) विस्तार ।

[२०]

चन्द्रानने सर्वकलाप्रपूर्णे
चन्द्रार्कसंकाशविभाल्ललाटे।
इन्दीवराक्ष्यौ सुयशस्वतीसौ-
नन्दे हि जाते पुरुदेवरामे ॥ १

अथैकदा श्रीवृषभेश्वरोऽसौ
महासभायां हरिविष्टरस्थः।
सुतैर्वृतो [1]ऽभाद्भरतेश्वराद्यै
पूर्वाद्रितिष्ठद्विधुवत्सतारः ॥ २

सुमुकुरनिभगण्डां चन्द्रबिम्बाभतुण्डां
नवरससुकरण्डां नर्तने सुप्रचण्डाम्।
घृणिजलधितरण्डां लोलनीलाञ्जनाख्यां
दिविजपतिरपीशो बोधनाय ह्यनीनटत् ॥ ३

नीलाञ्जनात्यल्पनिजेप्सितायु-
र्विद्युल्लतावद्विससार सद्यः।
दृष्ट्वावधिज्ञानविलोचनो ऽसौ
निनिन्द संसारशरीरभोगान् ॥ ४

[2]प्रविचलिततडिदिव शरारुदेहे
इह कष्टमलनिचितमांसगेहे।
दुरनुरागं मा कलय देहिन् ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम्।

---

१) A com B तोऽभूद्भ।
२) A अष्टपद, B राग-भैरवि।
३) शरारु = नाशशील।

[४]विशररुचिधृतसांध्यकान्तिसरणे
इह कष्टनशनयौवनसुभरणे ।
दुरनुराग मा कलय देहिन् ॥ *२ ॥

विकसवनकुसुमसमनाशशीले
इह कष्टविकलितशुभातिलोले ॥
दुरनुराग मा कलय देहिन् ॥ *३ ॥

तनयपरिजननिचयबन्धमूले
इह कष्टघनदुरितघोरजाले ।
दुरनुराग मा कलय देहिन् ॥ *४ ॥

मरणवनचरनिकरभीमगहने
इह कष्टजरणवनदावदहने ।
दुरनुरागं मा कलय देहिन् ॥ *५ ॥

स्वरचितसुरकृतबहुदुःखभरिते
इह कष्टनरकगतिविपुलदुरिते ।
दुरनुरागं मा कलय देहिन् ॥ *६ ॥

चर्मकुलभरितपृथुपूतिसदने
इह कष्टधर्महृतधूर्तमदने ।
दुरनुराग मा कलय देहिन् ॥ *७ ॥

स्त्रीतनुजमलिनसुखमिलितवासे
इह कष्टजातनिजकुशलनाशे ।
दुरनुराग मा कलय देहिन् ॥ *८ ॥

---

४) विशर = नाशशील ।

नरकजनितदुःख सर्वतिर्यग्जदुःखं
मनुजजननदुःख देवलोकान्त्यदुःखम् ।
मरणसमयदुःख सम्यगालोच्य चित्ते
पुरुजिनपतिरार्यः कामभोगे व्यरसीत् ॥ ५

[४]भोगा भोगिजभोगवद्विषधराः प्राणापहारा भुवि
संपच्चापि हि सांध्यरागसुभगा विद्युत्प्रभाचञ्चला ।
आयुष्य तृणसंचयाग्रजलवत्पातोन्मुखं प्राणिनां
सौख्य वाञ्छसि जीव तत्र किमहो मोहग्रहाक्रान्तवान् ॥६

अलब्धपर्याप्तकमुख्ययोनिषु
भ्रमन् भ्रमन् दुःखनिवासभूमिषु ।
जातो ऽस्मि सत्तीर्थकरत्वपुण्यो
मुह्यामि चेद् व्यर्थफलं प्रपद्ये ॥ ७

इतीह वैराग्यपरे जिनेशे
नैर्ग्रन्थ्यमाप्तुं कृतमानसे हि ।
तथैव सारस्वतवह्निमुख्या
आजग्मुरत्यन्तसुरेज्यमानाः ॥ ८

लौकान्तिकाभिख्यसुरर्षिदेवा
समीपमागत्य सुगन्धिपुष्पैः ।
अभ्यर्च्य तत्पादपयोजयुग्म
तुष्टावुरेतस्य गुणानुरक्ता ॥ ९

---

४) A भोगिसुभोग but com भोगिजभोग ।

अष्टादशद्विर्जलधीद्धकोटि-
मितेषु कालेषु गतेषु देव ।
नष्टं सुधर्मं पुनराविरेतुं[५]
कालो ऽयमेवात्र न सशयो ऽस्ति ॥ १०

इत्युक्त्वा निजकार्यमेतदखिल लौकान्तिकास्ते गताः
पश्चाच्छ्रीवृषभेश्वर स भगवान् द्वैगुण्यवैराग्यवान् ।
प्राप्ताभीष्टमतेन देवपतिना दीक्षाभिषेकीकृतो
देवो मङ्गलभूषणाञ्चिततनुर्जातो निजात्मप्रिय ॥ ११

रत्नै. कृतां सच्छिबिकामधिष्ठ
सिद्धार्थसन्नामवन प्रविष्टः ।
तन्मध्यदेशस्थशिलासुपट्टे[६]
निर्ग्रन्थरूप स दधे विशिष्टः ॥ १२

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे भगवद्वैराग्यवर्णनो नाम
विंशतितम प्रबन्ध' ॥ २० ॥

[२१]

आजानुकालम्बितदीर्घबाहु-
र्दयासुधासारसुपूर्णदेहः ।

---

५) M पुनराविशेति ।
६) B पीठे, M घट्टे ।

[1]नासाग्रविन्यस्तसुलोचनेहः
सर्वार्थसंदोहविचारकोहं ॥ १

षण्मासपर्यन्तकृतोपवास-
स्तपोवनाभोगधृताधिवास ।
निजाङ्घ्रिप्रसनम्रसुरासुरेशः
तस्थौ निजध्यानभरे मुनीश ॥ २

[2]जिनतनुजनितसुभानुविततिततवनसदवनिघनदेशे
मुनिपतिपदवनजाननिभफलविनतसुवनरुकाशे ।
स दधौ योगमसममुदारं
[3]विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपतिवार.
॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

विरहितघोरतरक्षकनखधृतकरिशिशुनिकरविभासे
हरिवनितोदरजनिताभर्कगणक्षीरदकरिणीकाशे ।
स दधौ योगमसममुदारं
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपतिवार ॥*२॥

पुष्करिणीमुपगम्य सुभक्त्या पुष्करकुसुममादाय
पुष्करसुमसमजिनचरणार्चितपुष्करधरसमुदाये ।

---

१) विचारक + ऊह ।
२) A अष्टपद, B राग-काबोधि ।
३) A com विभुज for कुविभु ।
४) A वर, but com धर, पुष्करधर – गज ।

स दधौ योगमसममुदारं
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपरिवारः ॥*३॥

क्रूरकण्टकलग्नरोमनिचयचमरीरुहधृतमृगजाल-
घोराखिलनिवारणसमुदितसारसदयहरिलीले ।
स दधौ योगमसममुदार
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपरिवारः ॥*४॥

दरमीलितदृष्टिमृगशिशुप्रकटितपुरुजिनशान्तविताने
सुरुचिरशान्तरसापूरिततनुहरिणारिनिकरनिधाने
स दधौ योगमसममुदारं
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपरिवार ॥*५॥

अगनिभजिनपदवनजसुपूजनविगलितसुमतरुभाने
विगतदुरितमुनिसदमलगुणकुलसुगमनुतिमधुपगाने ॅ ।
स दधौ योगमसममुदार
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपरिवार ॥*६॥

चित्तजजयिजिनशान्तगुणायतचित्तवदह्निगणरासे
मत्तमयूरारब्धकलापसुनर्तनतानविलासे ।
स दधौ योगमसममुदार
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपरिवार॰ ॥*७॥

गुञ्जनिवासितसुरवनितेरितमञ्जुलजिननुतिगौरे
पुञ्जितकुसुमपरागविराजितकञ्जसरोवरवारे ।
स दधौ योगमसममुदारं
विदलितमदनकुविभुबलविनिचयविनमदमरपरिवार ॥*८॥

---

५) H गुणकुलललितरौति मधुगाने ।

वर्षान् सहस्रान्प्रमितान् स कृत्वा
तपो ऽतिघोरं जिनकल्पयोगम् ।
श्रेय कुमारेण वितीर्णभक्तो
विहार्य देशान् जिनप कदाचित् ॥ २

परमपुरिमतालस्यान्तिके सर्वशोभे
कुसुमितशकटाख्योद्यानके प्लक्षमूले ।
पुरुजिनपतिरीशः पूर्वदिक्सम्मुखोऽसौ
दुरितरिपुवितानं ध्यानखड्गैर्जघान ॥ ३

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतो
गीतवीतरागे भगवत्तपो ऽतिशयवर्णनो
नामैकविंशतितम प्रबन्ध ॥ २१ ॥

[२२]

घातिप्ररूढाम्बुधरौघनाशे
कैवल्यसत्कान्तिजिनेन्द्रभानौ ।
प्रकाशमाने सति देवराजो
विज्ञाय कैवल्यसमुद्भवं सः ॥ १

दत्त्वा मुदाज्ञां धनदस्य जैनीं
सभां सुदिव्या रचनाभिरामाम् ।
समस्तभव्यालिपदावगाह्यां
त्व कारयेति प्रजिधाय देवेट् ॥ २

१) H प्रविधाय, M प्रविजिगाय, S प्रविजधाय ।

सकलभुवनभव्यप्राणिवृन्देन वन्द्य
कुमतिरचितहेतुस्वागमाद्यैरनिन्द्यम् ।
जिनपतिपदसेवातत्परैराभिनन्द्यं
समवसरणमेतन्निर्मिमीते स्म वित्तेट् ॥ ३

गजाधिरूढैर्वृषभेशभक्तैः
सौधर्मवर्यप्रणुतामरेशैः ।[२]
स्तुतिप्रसक्तैः सुफलाढ्यहस्तै-
र्व्यलोकि सर्वज्ञसभा सुभार्ता[३] ॥ ४

[४]सारामलमणिविसरविसरदमराधिपचापसुलील[५]
द्वारोपान्तविराजिततोरणपूरितधूलीसालम् ।
विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयंगमवासं
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥*१॥ ध्रुवपदम् ॥

पञ्चितकिरणसुपूरितसुरुचिरसचितशोभनसग
काञ्चनरूपधृतायतपरिलसदञ्चितवेदियुगाङ्कम् ।
विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयगमवास
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *२ ॥

भूरिमहामणिहारचयाञ्चिततोरणबहिरन्तरालं
द्वारचतुष्टयगोपुरभूषितसारारुणमणिसालम् ।

---

२) A com and B गजाधिवाहै पुरुभक्तिभाजैः सौधर्मवर्यप्रमुखामरेशैः ।
३) M शुभार्ता ।
४) A अष्टपद, B रागमध्यमावति ।
५) B सुशील ।

विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयङ्गमवास
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *३ ॥

सरससुनर्तननिपुणनिवेशनसुरगणिकाजनखेल
[7]शरदम्बुदनिभगौरत्रिधराभृतवरनाटकशुभशालम् ।
विरराज सकलहर्षकरं सुरनरहृदयङ्गमवास
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *४ ॥

पुरुमणिमालामङ्गलतोरणसुरनवनिधिचयभास
निरुपमकान्तसुहेममयेरितसुललितवेदिविकासम् ।
विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयङ्गमवास
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *५ ॥

नवनिधिमाल्यसुमङ्गलतोरणनिवहविलोलितधार[8]
धवलचतुर्गोपुरशिखरान्वितनवशालावृतिसारम् ।
विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयङ्गमवासं
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *६ ॥

सुललितमणिमयमालामङ्गलकुलचितद्वारविशालं
विलसदमलतनुगगनविचुम्बितकलधौतवेदिसुवेलम् ।[9]
विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयङ्गमवासं
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *७॥

---

६) B नैपुण्यवेशन, M नैपुण्यनिवेशन ।

७) A शरदब्द, BM शरदब्ध ।

८) B विलोलन ।

९) H काञ्चन for कलधौत ।

मरकतमणिकृतदण्डविधृतकरसुरदौवारिककान्तं
सरसिजमणिगोपुरचितस्फटिकवरणावृतसदुपान्तम् ।
विरराज सकलहर्षकर सुरनरहृदयङ्गमवास
जिनपतिसमवसरणमतिरुचिरविलासम् ॥ *८ ॥

[10]धूलीशालोरुखाता कनकमयमहावेदिकायुग्मभासा
रत्नप्राकारवेषा मितसुरगणिकानाट्यशालाविभूषा
वेदीद्धा रूप्यशाला नटनसुरवधूनाट्यशाला सुवेदी-
स्फाटिक्यप्राशुशाला समवसरणभू: पातु नः सर्वकालम् ॥५

सोपानराजिप्रविराजमाना
भृङ्गारतालादिविभासमाना ।
भौमामरादिप्रतिहारभाना
जैनी सभा पातु नतान् सदा नः ॥ ६

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे भगवत्समवसरणसाळवेदिवर्णनो
नाम द्वाविंशतितम प्रबन्ध ॥ २२ ॥

[२३]

मानस्तम्भजिनालयौघनिचित सत्खातिकाप्रावृत
वल्लीभूमिविराजितं जिनतरूपेतैर्वनैरन्वितम् ।
नागादिध्वजभासित सुरतरुस्तोमेन सशोभित
हर्म्यैर्द्वादशकोष्टकैर्विलसित जैन सदः पातु नः ॥ १

१०) A खाता, com कासा, काशा ।

सरोवरैः सत्सलिलैर्लतान्तक-
प्रशस्तगेहैः कृतशैलराजिभिः ।
ध्वजैः सरिद्भिः सुरगीतकैः स्तवै-
र्विराजितं नः प्रतिपातु सत्सदः ॥ २

[1]तुङ्गसुगोपुरभासितकाञ्चनमानस्तम्भनिधानं
मङ्गलसधृतचैत्यपदायतजैननिवासविभानम् ।[2]
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ ध्रुवपदम् ।

विमलतटाश्रितहंसनिवहकृतशोभनरावविराज-
दमितकमलकुमुदालिविलोलितजलधृतभूमिविभागम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *२ ॥

मञ्जुलगुञ्जन्मधुकरसेवितरञ्जितकुसुमविकास
व्यञ्चितवल्लीमण्डपलीनसुपुञ्जितकुसुमकुभासम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *३ ॥

अलिशुककोकिलकेकीसुरवखगकुलकलकूजनराग
कलितविजयजिनप्रतिमातततरुललितसदुपवनभागम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *४ ॥

करिवृषस्रग्वसनाम्बुजहंसकहरिशिखिचक्रविशिष्टं
गरुडनिचितमणिस्तम्भधृतध्वजधरणीभागगरिष्ठम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *५ ॥

अनुपमसिद्धप्रतिमाधिष्ठितघनतरबुध्नप्रदेश
विनतसुरासुरपूजितसुरतरुवनधरणीसुनिवेशम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *६ ॥

---

१) A अष्टपद, B राग-सुरटि ।
२) B प्रदायक for पदायत ।

अनघानन्तगुणाकरविधुरितजिनपतिचरणविनम्रं
जिननवकेवललब्धिसुसूचकसुनवस्तूपककम्रम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *७ ॥

जिनमुखविधुवीक्षणमुकुलितवनजाकरकसमानं
मुनिसुरनरमृगनिकरनिषेवितदिनमण्यश्मसुभानम् ।
व्यरुचदनर्घ्यामलमणिमयसमवसरणभूतलम् ॥ *८ ॥

त्रिमेखलालंकृतमुद्धरत्नै-
विनिर्मितं पीठमुदारकान्ति ।
बभौ सुमेरुः प्रभुपादसेवा-
कृते स्वभक्त्या स्वयमेव चायात्[3] ॥ ३

चामीकरौघग्रथितप्रदेशं
सुरैः सहर्षात्प्रविसृष्टपुष्पैः ।
गन्धान्धमलीनमधुव्रतालिः
सौवर्णसत्कान्तिरिवाबभौ हि ॥ ४

शशिखरकिरणादिज्योतिरौघावृतत्वा-
त्सकलभुवनमध्योद्भासितत्वाच्च पीठम् ।
स्मरहरविभवस्योद्धारणाच्छ्रीजिनस्य
जगदधिकसुमेरोः सपद न्वकचकार ॥ ५

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे भगवत्समवसरणभूमिवर्णनो
नाम त्रयोविंशतितम
प्रबन्ध ॥ २३ ॥

---

३) AM करणाय for स्वयमेव ।

[२४]

जिनेन्द्रदेहस्य निसर्गगन्धैः
सुराब्दसंवृष्टसुमौघगन्धैः ।
सुव्याप्तसद्धूपविशिष्टगन्धैः
सुगन्धभृद्गन्धकुटी चकाशे ॥ १

समस्तगन्धौघनिवासभूमि-
र्विश्वप्रकाशप्रसराधिदेवी ।
त्रैलोक्यशोभाप्रसवालयो वा
या संपद सर्वनुता स्म धत्ते ॥ २

तद्गन्धकुट्या बहुमध्यदेशे
विभासमाने मणिसिंहपीठे ।
हेमारविन्दस्य सुकर्णिकाया-
मस्पृष्टपादो जिनपो रराज ॥ ३

मणिघृणिमञ्जुल[2]सजनितामरचापकलापकभासुरं
घृणिगणचुम्बितलम्बितचटुलित[3]जटिलितकेसरिविष्टरम् ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *१ ॥ ध्रुवपदम् ।

सुमरसगन्धसदन्वकमधुकरमधुररवौघसुपूरणं
अमरसुगङ्गासंगतरङ्गजलगतकुसुमसुवर्षणम् ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *२ ॥

---

१) A अष्टपद, B रागमालिके ।

२) B पुञ्जित for मञ्जुलं ।

३) B om. चटुलित ।

अरुणकुसुमकिसलयचयचितसदशोकानोकहसौन्दरं
सुरवसुभृङ्गविहङ्गनिचयरुचिरुचिरविलासमन्दिरम्[४] ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *३ ॥

सुरुचिरहिमकिरणे रणकिरणसुनिकरभरितविभासुर
वरमणिदण्डकमण्डितमौक्तिकमण्डलच्छत्रसुमेदुरम्[५] ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *४ ॥

क्षीरसुवारिधिनीरमरालकराभसुगौरविपूर्णकं
सारसुसारसवीक्षणयक्षक्षिप्तवलक्षप्रकीर्णकम् ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *५ ॥

मुदितभुजङ्गसुगङ्कविहङ्गविशङ्कितमेघरवेङ्गित
मृदुरवरङ्गमृदङ्गकदुन्दुभिमन्द्ररव हृदय गतम् ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *६ ॥

सुरनरमुनिवरननुकिरणविसरविसरणविजिताभिरामक
परमौदारोदारशरीरसुकरमण्डलमधिवामकम्[५] ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजननालीले ॥ *७ ॥

घनतरलोकालोकसुरूपनिरूपणगौरवभूषण
मुनिगणभव्यश्रव्यसुसेव्यकदिव्यमृदुनव्यघोषणम् ।
विरराज गन्धकुटीतले सेवितजनतालीले ॥ *८ ॥

योगीशाः सान्द्रबोधाः सुरवरवनिता. सार्यिकाः श्राविकाश्च
ज्योतिर्भौमोरगाणा प्रियतमवनिता भावना भौमदेवा ।

---

४) B om विलास । M चिरमनोज्ञविलास ।

५) B विभाभरसारम्, M विभाभार for मेदुरम् ।

५) वामक = मनोहरम् ।

ज्योति कल्पामरेन्द्रा नरमृगनिवहा भक्तिवन्दारुलोलाः
कोष्ठानि प्रावसन्ते पुरुजिनमभितः कुट्मलीभूतहस्ताः ॥ ३

सद्धर्मचक्रप्रतिभासमान
नागादिकाष्टध्वजराजमानम् ।
श्रीगन्धकुट्या परिशोभमान
त्रिमेखलापीठमभाद्विमानम् ॥ ४

इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ
गीतवीतरागे भगवदष्टमहाप्रातिहार्यवर्णनो नाम
चतुर्विंशतितम प्रबन्धः ॥ २४ ॥[६]

[२५]

एवविधां दिव्यसभा जिनेशो
महार्घ्यरत्नग्रथिता धनेशा ।
समस्तभव्यप्रशमप्रदेशां
विशेषसस्तोत्रमुख सुरेश. ॥ १

त्रिमेखल पीठमथाधिगम्य
दिव्याम्बुगन्धाक्षतपुष्पहव्यैः ।
दीपैश्च धूपैश्च फलैः सदर्घ्यै-
रभ्यर्च्य तुष्टाव सुरेश इत्थम् ॥ २

---

६) H S have only 24 Prabandhas

चतुर्भिरभ्यस्तशतप्रमाण
गव्यूतिसुक्षेमजुषे नमस्ते ।
अभ्रे-विहाराय चतुर्मुखाय
प्रध्वस्तजीवौघनिबर्हणाय ॥ ३

उपद्रवाभावविभोजनाय
प्रशस्तविद्याविभवे नमस्ते ।
छायाविहीनाय समप्रसिद्ध-
नखोद्धकेशाय गुणाकराय ॥ ४

अस्पन्दनेत्रप्रविभूषणाय
घातिक्षयोत्थातिशयाय तुभ्यम् ।
सर्वार्थमन्मागधभाषणाय
समस्तजीवप्रियमित्रकाय ॥ ५

सर्वर्तुसत्पुष्पफलद्रुमाय
सत्समुखीनामलभूतलाय ।[1]
अन्वीयमानानिलभासनाय
निःशेषभव्यप्रमदाकराय ॥ ६

मरुत्सुरोद्यत्सुरभीरणाय[2]
सुगन्धिमेघामरवर्षणाय ।
सद्दब्धहेमाम्बुजसञ्चयाय
शाल्यादिसस्याततभूमिकाय ॥ ७

---

१) समुखीन = आदर्श ।
२) सुरभि + ईरणाय ।

शरत्सरोवद्विमलाभ्रकाय
सुनिर्मलीभूतदिगाननाय ।
परस्पराहूतसुरध्वनाय
निरस्तसूर्यद्युतिषक्रकाय ॥ ८

अनन्तबोधामलरत्नसिन्धवे
समस्तभव्याम्बुरुहाब्जबन्धवे ।
धर्मामृतस्यन्दनतुष्टजन्तवे
नमो नमस्ते हृतदुष्टकन्तवे ॥ ९

इत्थ सुरेशा नुतपादपद्म
सहस्रपत्राञ्चितपद्मसद्म ।
विहृत्य देशान् स सुकोशलादीन्
सहृत्य वैहारविधिं कदाचित् ॥ १०

माघाख्यमासे वरकृष्णपक्षे
चतुर्दशीशस्ततिथौ दिनादौ ।
कैलासशैले हतकर्मशत्रु-
र्जगाम मोक्ष वृषभो जिनेशः ॥ ११

सम्यक्त्वज्ञानदृष्टिस्फुरदवगहनानन्तवीर्यप्रभावः
सूक्ष्माढ्यो ऽगुरुलघ्वबाधगुणसतमो ऽमलो निश्चलः ।
निर्द्वन्द्वो निरुपद्रवो निरुपमो निर्धूतकर्मद्रुमो
निर्लेपो निरघो निरञ्जनवरः सिद्धः सदा पातु नः ॥ १२

गाङ्गेयवशाम्बुधिपूर्णचन्द्रो
यो देवराजो ऽजनि राजपुत्रः ।
तस्यानुरोधेन च गीतवीत-
रागप्रबन्ध मुनिपश्चकार । १३

द्राविडदेशविशिष्टे सिंहपुरे लब्धशस्तजन्मासौ ।
बेळगुळपण्डितवर्यश्चक्रे श्रीवृषभनाथवरचरितम् ॥ १४

स्वस्ति श्रीबेळगुळदोर्बलिजिननिकटे कुन्दकुन्दान्वयेनो
भूस्तुत्यः पुस्तकाङ्क श्रुतगुणभरण ख्यातदेशीगणार्यः ।
विस्तीर्णाशेषरीतिप्रगुणरसभृत गीतयुग्वीतराग
शस्तादीशप्रबन्ध बुधनुतमतनोत्पण्डिताचार्यवयः ॥ १५

इति[3] श्रीमद्रायराजगुरुभूमण्डलाचार्यवर्यमहावादवादीश्वररायवादि-
पितामह-सकलविद्वज्जनचक्रवर्तिबल्लाळरायजीवरक्षापालकेत्या-
द्यनेकविरुदावलिविराज (मान) श्रीमद्बेळगुळ-सिद्ध-
सिंहासनाधीश्वरश्रीमदभिनवचारुकीर्ति-पण्डिता-
चार्यवयप्रणीतगीतवीतरागाभिधाना[4]-
ष्टपदी समाप्ता ।

---

३) This colophon is copied from A M ends there: इति श्रीमदभिनवचारुकीर्तिपण्डिताचार्यवर्यस्य कृतौ प्रणीत गीतवीत-रागाभिधानाष्टपदीव्याख्यान समाप्तम् ।
Then there is the colophon of the copyist.

४) A समाप्त . But at the and of the here text in A समाप्ता [निर्] विघ्नमस्तु । भद्र भवतु ।

INDEX OF VERSES

●

Please correct and read

७.१ *a*	तत्रैव
१५.१ *a*	जम्बूद्रमासजन
१५.★२ *a*	वर्तुलकान्ति
१६.★९	॥ ५ ॥
१७ ★१	॥ १ ॥
१८.२	चैत्राख्यमासे
१९.★१	नीलभृङ्गाञ्चित
२१.२ *d* (p 59)	॥ ३
२१ ३ *d* (p 59)	॥ ४

●